

Datum 2014-12-11

FI Dnr 14-14414

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

FI:s metoder för bedömning av enskilda risktyper inom pelare 2

Sammanfattning

Finansinspektionen (FI) publicerade i september 2014 promemorian Kapitalkrav för svenska banker (kapitalkravspromemorian) som bland annat beskriver FI:s ställningstaganden avseende ett flertal av de kapitalkravsbestämmelser som införts i svensk rätt till följd av genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet. Som beskrivs i kapitalkravspromemorian kan kapitalkraven delas upp i två pelare. De i tillsynsförordningen detaljreglerade kapitalkravsberäkningarna benämns ofta pelare 1. Pelare 2 är samlingsnamnet för de regler som styr företagens interna kapitalutvärdering och FI:s översyns- och utvärderingsprocess, i vilken FI:s samlade kapitalbedömning utgör en viktig del.

Denna promemoria beskriver vilka metoder som FI har för avsikt att använda för att beräkna kapitalkravet inom ramen för pelare 2 för tre viktiga risktyper. Dessa risktyper är kreditrelaterad koncentrationsrisk, ränterisk i bankboken och pensionsrisk.

- För koncentrationsrisk avser FI att beräkna kapitalbehovet för namnkoncentration, branschkoncentration och geografisk koncentration med en metod som baseras på Herfindahlindex för företag som använder schablonmetoden för kreditrisk och med en metod som är en kombination av Herfindahlindex och Gordy-Lütkebohmerts metod för företag som har tillstånd att använda en IRK-metod för kreditrisk.
- För ränterisk i bankboken avser FI att beräkna kapitalbehovet med en metod som mäter den påverkan skillnader i räntebindningstider och löptider mellan företagets tillgångar och skulder har på företagets ekonomiska värde i olika räntescenarier.
- Vad gäller pensionsrisk avser FI att beräkna kapitalbehovet med en så kallad trafikljusmetod som liknar en metod FI använder inom

försäkringsområdet. Vissa justeringar krävs för att metoden ska passa inom bankområdet.

FI avser att använda de metoder som beskrivs i denna promemoria, efter att de remitterats och färdigställts, i den samlade kapitalbedömningen under översyns- och utvärderingsprocessen under 2015. Som beskrivs i kapitalkravspromemorian och i avsnitt 6 i denna promemoria avser FI att därefter kvartalsvis publicera resultaten av bedömningarna på gruppnivå för de tio största företagsgrupperna.

1	Introduktion och bakgrund	5
1.1	Bakgrund och syfte.....	5
1.2	Metodernas omfattning.....	6
1.3	Alternativa metoder.....	7
1.4	Typ av kapital.....	8
1.5	Övergripande rättsliga förutsättningar.....	8
2	Kreditrelaterad koncentrationsrisk	12
2.1	Bakgrund och syfte.....	12
2.2	FI:s ställningstagande.....	12
2.3	Jämförelse med FI:s tidigare metod.....	13
2.4	Skälen till FI:s ställningstagande.....	14
2.5	Beskrivning av FI:s metod.....	15
3	Ränterisk i bankboken	22
3.1	Bakgrund och syfte.....	22
3.2	Eba:s kommande riktlinjer	26
3.3	FI:s ställningstaganden.....	26
3.4	Skälen till FI:s ställningstaganden.....	26
3.5	Beskrivning av FI:s metod.....	28
3.6	Proportionalitetsprincipen	36
4	Pensionsrisk	38
4.1	Bakgrund och syfte.....	38
4.2	FI:s ställningstagande.....	39
4.3	Skälen till FI:s ställningstaganden.....	39
4.4	Beskrivning av FI:s metod - trafikljusmetoden.....	40
5	Samvariation mellan pensionsrisk och ränterisk	50
5.1	Introduktion.....	50
5.2	FI:s ställningstagande.....	50
5.3	Skälen till FI:s ställningstagande.....	50
6	Genomlysning	51
7	Konsekvensanalys	52
8	Bilaga 1: Instruktion för ifyllande av mall för informationsinhämtning avseende ränterisk i bankboken	56
8.1	Om mallen.....	56
8.2	Grundinformation.....	56
8.3	Avancerad information.....	59

8.4	Enkät kring optionsrisk.....	60
8.5	Enkät kring basisrisk	60

1 Introduktion och bakgrund

1.1 Bakgrund och syfte

Finansinspektionen (FI) beskriver i promemorian Kapitalkrav för svenska banker¹ (kapitalkravspromemorian) FI:s ställningstaganden för ett flertal av de kapitalkravsbestämmelser som införts i svensk rätt till följd av genomförandet av kapitäläckningsdirektivet². Som beskrivs i kapitalkravspromemorian kan kapitalkraven delas upp i två pelare. De i tillsynsförordningen³ detaljreglerade kapitalkravsberäkningarna benämns ofta pelare 1. Pelare 2 är samlingsnamnet för de regler som styr företagens interna kapitalutvärdering och FI:s översyns- och utvärderingsprocess, i vilken FI:s samlade kapitalbedömning utgör en viktig del.

Den samlade kapitalbedömning utgår från en allsidig analys av företaget och beaktar i vilken utsträckning ett företag behöver hålla extra kapital för att täcka risker eller riskelement som inte täcks av pelare 1. Detta extra kapital benämns fortsättningsvis *pelare 2 baskrav*.

FI uttalar i kapitalkravspromemorian att myndigheten har för avsikt att publicera dokument som beskriver FI:s detaljerade metoder för att bedöma kapitalkravet för enskilda risktyper inom ramen för den samlade kapitalbedömningen. Den promemoria som nu remitteras beskriver de metoder FI avser att använda för att bedöma kapitalkraven inom pelare 2 baskrav för tre betydande risktyper. De aktuella risktyperna är pensionsrisk, kreditrelaterade koncentrationsrisker samt ränterisk i bankboken⁴.

Företagen kan, men behöver inte, välja att använda FI:s metoder i sin egen bedömning av sina kapitalbehov. Som beskrivs i avsnitt 1.5 om rättsliga förutsättningar, ska företagen i sin interna kapitalutvärdering beakta de risker de är eller kan bli exponerade mot. Detta gäller även risker och riskelement som metoderna som beskrivs i denna promemoria inte beaktar, i de fall sådana risker är betydelsefulla för enskilda företag (se avsnitt 1.3).

Efter att denna promemoria remitterats kommer FI överväga de remissynpunkter som lämnats och sedan färdigställa metoderna. Metoderna

¹ FI Dnr 14-6258. Publicerad på fi.se den 10 september 2014.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/36/EU av den 26 juni 2013 om behörighet att utöva verksamhet i kreditinstitut och om tillsyn av kreditinstitut och värdepappersföretag, om ändring av direktiv 2002/87/EG och om upphävande av direktiv 2006/48/EG och 2006/49/EG

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 av den 26 juni 2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012.

⁴ Tillsynsförordningen skiljer mellan ränterisk i handelslagret och ränterisk för positioner som inte ingår i handelslagret. Ränterisk för positioner som inte ingår i handelslagret benämns ofta ränterisk i övrig verksamhet eller ränterisk i bankboken. FI har valt att använda benämningen ränterisk i bankboken i denna promemoria.

kommer framöver att användas av FI i den samlade kapitalbedömningen under översyns- och utvärderingsprocessen från och med 2015. FI avser därefter att kvartalsvis publicera det kapitalkrav som metoderna resulterar i för de tio största företagen på gruppnivå (se avsnitt 6).

1.2 Metodernas omfattning

FI avser att använda de metoder som beskrivs i denna promemoria som utgångspunkt i den samlade kapitalbedömningen vid bedömningen av alla banker, kreditmarknadsföretag och värdepappersbolag som står under FI:s tillsyn (dessa benämns ”företag” i denna promemoria).

Det är för närvarande endast beträffande de tio största företagsgrupperna som det genomförs en samlad kapitalbedömning åtminstone årligen. Övriga företag och företagsgrupper blir föremål för en samlad kapitalbedömning mer sällan, om inga tecken finns på förhöjd risk i företaget. Detsamma gäller på solonivå för de flesta av de företag som ingår i större företagsgrupper. Den europeiska bankmyndigheten (Eba) håller på att ta fram riktlinjer om översyns- och utvärderingsprocessen. Dessa riktlinjer förväntas innehålla bestämmelser om att översyns- och utvärderingsprocessen ska genomföras åtminstone varje år för större, och framförallt systemviktiga, företag och åtminstone vart tredje år för mindre företag⁵.

När det gäller företagens kapitalbehov för de risktyper som behandlas i denna promemoria är FI:s avsikt att primärt göra en bedömning av detta på gruppnivå, baserat på företagsgruppens konsoliderade situation och utifrån de metoder som anges i promemorian. I den samlade kapitalbedömningen på solonivå för de företag som ingår i gruppen kommer utgångspunkten därför vara kapitalkravet på gruppnivå för respektive risktyp. Utifrån detta kommer en bedömning göras av hur stor del av det på gruppnivå bestämda kapitalkravet som ska fördelas ut till respektive företag i gruppen. Fördelningen kommer baseras på separata bedömningar. Dessa bedömningar kan vara gjorda utifrån de metoder som presenteras i denna promemoria eller utifrån alternativa fördelningsmetoder som inte berörs i promemorian.

När FI genomför en samlad kapitalbedömning för mindre företag kan FI, med beaktande av proportionalitetsprincipen, komma att avstå från att göra en bedömning av vissa enskilda risktyper, inklusive de som omfattas av metoderna i denna promemoria, om dessa risktyper bedöms vara av mindre betydelse i en sammantagen bedömning av företagets risknivå.

⁵ Se Consultation Paper on Draft Guidelines for common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process under Article 107 (3) of Directive 2013/36/EU, EBA/CP/2014/14, publicerad den 7 juli 2014.

1.3 Alternativa metoder

1.3.1 Bakgrund

Det finns ett stort antal olika metoder för att bedöma de risktyper som behandlas i denna promemoria. I vissa fall använder företagen mer finkalibrerade interna metoder än de metoder FI avser att använda. Hittills har FI i många fall baserat sin samlade kapitalbedömning på de metoder företagen använder i sin interna kapitalutvärdering. FI behöver därför ta ställning till om, och i så fall i vilken utsträckning, resultatet av företagets IKU i enskilda fall ska påverka FI:s samlade kapitalbedömning för de tre risktyper som behandlas i denna promemoria. De mer finkalibrerade metoderna kan i vissa fall vara mer träffsäkra, men de är också mer komplicerade och kan därmed medföra modellrisk, det vill säga en risk för att modellerna blir missvisande.

1.3.2 FI:s ställningstagande

FI avser att använda FI:s metoder i myndighetens bedömning av företagets kapitalkrav inom pelare 2 (pelare 2 baskrav) för koncentrationsrisk, ränterisk i bankboken och pensionsrisk. Detta innebär att företagets kapitalkrav i den samlade kapitalbedömningen både kan överstiga och understiga det kapitalbehov företagen själva beräknar i sin interna kapitalutvärdering.

FI förväntar sig att ett företag i sin interna kapitalutvärdering använder de metoder som det anser är lämpligast och som bäst beaktar deras riskbild, operationella förutsättningar eller andra faktorer. Sådana metoder kan skilja sig från de metoder FI beskriver i denna promemoria. I de fall FI:s metoder inte beaktar vissa riskelement som FI anser normalt är av underordnad betydelse, men där dessa riskelement bedöms vara betydelsefulla för ett enskilt företag, förväntar sig FI att det aktuella företaget beaktar sådana riskelement i de metoder som ligger till grund för företagets interna kapitalutvärdering.

1.3.3 Skälen till FI:s ställningstagande

I valet av metoder för bedömning av enskilda risktyper inom pelare 2 har FI gjort en avvägning mellan å ena sidan detaljnivå och träffsäkerhet, och å andra sidan enkelhet, transparens och behovet av tillräcklig kapitaltäckning. I avvägningen har FI beaktat den inneboende modellrisken som kan antas öka ju mer finkalibrerad en metod är. Avvägningen har resulterat i metoder som är robusta och tillräckligt träffsäkra, och som väl uppfyller FI:s syfte med den samlade kapitalbedömningen.

Det är av stor vikt att företag i sin interna kapitalutvärdering fortsätter att använda de metoder för beräkning av sina kapitalbehov som de anser är lämpligast och som bäst beaktar deras riskbild, operationella förutsättningar eller andra faktorer. Sådana metoder kan skilja sig från de metoder FI använder

i sin samlade kapitalbedömning. För att skapa en konsekvent bedömning av företagens kapitalbehov kommer FI:s egna metoder dock ligga till grund för FI:s bedömning av företagens kapitalbehov.

FI har, i de metoder som nu föreslås, valt att inte beakta vissa riskelement som FI anser normalt är av underordnad betydelse för företagen. I de fall riskelement som inte beaktas i de metoder som presenteras i denna promemoria är betydelsefulla för enskilda företag är det kritiskt att företagen beaktar sådana riskelement i sin interna kapitalutvärdering.

1.4 Typ av kapital

FI uttalar i kapitalkravspromemorian att pelare 2 baskrav som huvudregel ska kapitaltäckas enligt samma kapitalfördelning som pelare 1-kapitalkravet. Detta gäller även för de statiska buffertkraven (kapitalkonserveringsbuffert, systemriskbuffert och buffertar för övriga och globala systemviktiga institut). I kapitalkravspromemorian anges emellertid att avsteg från huvudregeln kan göras för specifika risktyper. FI vill därför klargöra att myndigheten anser att det är huvudregeln som ska gälla för kapitalkravet avseende kreditrelaterad koncentrationsrisk, ränterisk i bankboken och pensionsrisk. Detta innebär att dessa kapitalkrav ska kapitaltäckas med åtminstone 75 procent kärnprimärkapital för de fyra storbankerna och med åtminstone 65 procent kärnprimärkapital för övriga företag.

1.5 Övergripande rättsliga förutsättningar

Denna promemoria beskriver FI:s detaljerade metoder för att bedöma kapitalkraven inom ramen för pelare 2 för pensionsrisk, kreditrelaterade koncentrationsrisker samt ränterisk i bankboken. De rättsliga förutsättningar som beskrivs nedan är desamma för dessa tre risktyper.

Kapitaltäckningsdirektivet och tillsynsförordningen⁶ utgör ett införlivande på EU-nivå av de nya kapital- och likviditetsreglerna i den globala Basel 3-överenskommelsen. I den utsträckning kapitaltäckningsdirektivets bestämmelser inte omfattades av gällande rätt har dessa bestämmelser genomförts genom nya lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter eller genom justeringar i befintligt regelverk (se prop. 2013/14:228). Vissa författningsändringar har även gjorts för att komplettera bestämmelserna i tillsynsförordningen. Kapitaltäckningsdirektivet har bland annat genomförts genom den nya lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag (tillsynslagen). Tillsynsförordningen och genomförandet av kapitaltäckningsdirektivet har vidare medfört att ett flertal lagar och regler har

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 av den 26 juni 2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012.

upphävts, bland annat lagen (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Pelare 2 är samlingsnamnet för de regler som styr företagens interna kapitalutvärdering och FI:s översyns- och utvärderingsprocess, i vilken FI:s samlade kapitalbedömning utgör en viktig del. Den samlade kapitalbedömningen är beteckningen för FI:s bedömning av enskilda företags risker och kapitalbehov, och beaktar både risker som täcks av pelare 1 och sådana som inte gör det. Bestämmelser om översyns- och utvärderingsprocessen finns i artiklarna 97–101 i kapitaltäckningsdirektivet.

I 10 kap. 2 § tillsynslagen bemyndigas regeringen, eller den myndighet som regeringen utser, att meddela föreskrifter om de omständigheter som ska beaktas vid fastställandet av en lämplig nivå för kapitalbasen i samband med den översyn och utvärdering av ett företag som FI ska göra enligt kapitaltäckningsdirektivet.

Regeringen har i 9 § förordningen (2014:993) om särskild tillsyn och kapitalbuffertar föreskrivit att FI i sin tillsyn ska följa bestämmelserna i artiklarna 97–101 i kapitaltäckningsdirektivet. I artikel 97 i direktivet anges bland annat att de behöriga myndigheterna på grundval av denna översyn och utvärdering ska fastställa om den kapitalbas som institutet förfogar över är tillräcklig för att täcka institutets risker, den så kallade samlade kapitalbedömningen. Bedömningen utgår från en allsidig analys av företaget och omfattar alla krav enligt kapitaltäckningsdirektivet och tillsynsförordningen. Kapitaltäckningsdirektivet nämner specifikt de risker som täcks av pelare 1 och vissa risker som inte täcks av pelare 1 i artiklarna 74–87.

I artikel 73 i kapitaltäckningsdirektivet finns ett krav på att instituten ska ha infört sunda, effektiva och heltäckande strategier och processer för att fortlöpande värdera och upprätthålla internt kapital som till belopp, slag och fördelning enligt deras uppfattning är tillräckligt för att täcka arten och nivån på de risker som de är eller kan bli exponerade för. Artikel 73 behandlar företagens interna kapitalutvärdering och berörs inte närmare i denna promemoria (se dock avsnitt 1.1 och 1.3). Denna promemoria syftar till att beskriva FI:s metoder för bedömningen av tre risktyper, som inte beaktas i pelare 1, i den samlade kapitalbedömningen.

Kraven i artiklarna 73–87 har genomförts genom 6 kap. 1–3, 4 a, 4 b och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse (LBF) samt 8 kap. 3–8 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden (LV), 5 kap. 6 § tillsynslagen samt i föreskrifter på lägre nivå än lag.

I artikel 98 i kapitaltäckningsdirektivet fastställs de tekniska kriterierna för översyns- och utvärderingsprocessen. I artikeln anges bland annat att institutens exponering för och hantering av koncentrationsrisker samt institutens exponering för ränterisker i samband med andra verksamheter än handel ska omfattas. FI:s riskbedömning inom ramen för översyns- och

utvärderingsprocessen ska dock omfatta alla risker som ett institut är exponerat för och begränsar sig inte till de riskkategorier som omnämns i kapitaltäckningsdirektivet. Pensionsrisk utgör exempel på en sådan väsentlig risk som FI beaktar inom ramen för översyns- och utvärderingsprocessen men som inte specifikt omnämns i direktivet.

Direktivet reglerar inte vilken metod som ska tillämpas i riskbedömningen inom ramen för översyns- och utvärderingsprocessen. Denna fråga lämnas alltså till FI att bestämma. Eba har emellertid bemyndigats att utfärda riktlinjer till de nationella tillsynsmyndigheterna i syfte att specificera de gemensamma förfarandena och metoderna för översyns- och utvärderingsprocessen (artikel 107.3). Riktlinjerna har varit ute på slutlig konsultation men har ännu inte antagits av Eba⁷. Riktlinjer utfärdade av Eba är inte rättsligt bindande, men nationella tillsynsmyndigheter och de institut som omfattas ska ”med alla tillgängliga medel söka följa dessa”.⁸ De metoder FI avser att använda stämmer överens med grundprinciperna i riktlinjerna från Eba, det vill säga att kapitalkrav för pelare 2-risker tillkommer utöver pelare 1. Riktlinjerna från Eba är principbaserade och avser inte att detaljreglera tillämpningen av specifika metoder. Eba har vidare fått i uppdrag att utarbeta en europeisk tillsynshandbok om tillsyn över finansiella institut i EU vilken kan komma att ha viss inverkan på utformningen av FI:s översyns- och utvärderingsprocess.

Regeringen betonar i prop. 2013/14:228 s. 229 vikten av att den så kallade pelare 2-processen är transparent. FI har i 2 kap. 1 § tillsynslagen givits möjlighet att besluta om ett särskilt kapitalbaskrav som är företagsspecifikt, vilket skulle kunna betyda att FI inte kan lämna ett generellt besked om sin riskbedömning. Det är emellertid så att vissa risker som inte täcks av pelare 1 är gemensamma för alla företag med den typ av exponeringar som det nu är fråga om. Genom att FI utvecklar metoder och en generell bedömningspraxis för skilda risktyper säkerställs likabehandling av företagen. Av 3 § förordningen om särskild tillsyn och kapitalbuffertar framgår även att FI på sin webbplats ska tillhandahålla de allmänna kriterier och metoder som tillämpas vid översyns- och utvärderingsprocessen.

Bestämmelsen om särskilt kapitalbaskrav i 2 kap. 1 § tillsynslagen ger FI rätt att besluta att ett företag ska ha ett kapitalbaskrav utöver den miniminivå som annars gäller (det vill säga utöver vad som krävs enligt tillsynsförordningen och lagen [2014:966] om kapitalbuffertar). FI har rätt att besluta om ett särskilt kapitalbaskrav om FI i samband med en översyn och utvärdering anser att det behövs för att täcka risker som företaget är eller kan bli exponerat för och risker som företaget utsätter det finansiella systemet för. Beslut om ett särskilt

⁷ Se Consultation Paper on Draft Guidelines for common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process under Article 107 (3) of Directive 2013/36/EU, EBA/CP/2014/14, publicerad den 7 juli 2014.

⁸ Artikel 16.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1093/2010 av den 24 november 2010 om inrättandet av en europeisk tillsynsmyndighet.

kapitalbaskrav kan dessutom fattas om företaget inte uppfyller, eller det är sannolikt att institutet inom tolv månader inte längre kommer att uppfylla, kraven i 6 kap. 1–3, 4 a, 4 b och 5 §§ LBF om bland annat soliditet och likviditet, riskhantering och genomlysning eller motsvarande bestämmelser i 8 kap. 3–8 §§ LV.

FI har i kapitalkravspromemorian behandlat det särskilda kapitalbaskravet och FI:s samlade kapitalbedömning. FI uttalar bland annat att FI i normalfallet inte kommer att fatta något formellt beslut om särskilt kapitalbaskrav. I stället kommer FI att informera varje företag om FI:s samlade kapitalbedömning avseende företaget. Ett formellt beslut kommer endast att fattas i de fall det anses nödvändigt.

FI behöver för sin riskbedömning inom ramen för översyns- och utvärderingsprocessen inhämta och analysera uppgifter från enskilda företag. FI har vidare inom ramen för sin tillsynsverksamhet möjlighet att begära in uppgifter från enskilda företag (se bland annat 13 kap. 3 § LBF och 6 kap. 1 § tillsynslagen).

2 Kreditrelaterad koncentrationsrisk

2.1 Bakgrund och syfte

Kapitalkravet för kreditrisker i pelare 1 har utformats utifrån ett antagande att företagets kreditportföljer är fullt diversifierade i alla dimensioner. Antagandet om full diversifiering gäller för bedömningen av kapitalkrav för kreditrisk i pelare 1 enligt både schablon- och IRK-metoder. Kreditrelaterade koncentrationsrisker uppstår när enstaka individuella exponeringar, eller grupper av exponeringar vars fallissemangrisk uppvisar en betydande grad av samvariation, är så pass stora att riskviktsformeln inte fullt ut fångar den risk som dessa exponeringar, eller grupper av exponeringar, medför. Eftersom de ytterligare risker sådan koncentration ger upphov till inte beaktas i pelare 1 så behöver FI en metod för att bedöma det kapitalkrav som sådana risker medför inom pelare 2.

Koncentrationsrisk kan alltså uppstå på olika sätt. Denna promemoria behandlar koncentrationsrisk avseende koncentration mot enskilda motparter (namnkoncentration), koncentration mot enskilda branscher (branschkoncentration) och koncentration mot enskilda länder eller regioner (geografisk koncentration).

Den metod som FI avser att använda för att bedöma kapitalkravet för koncentrationsrisk inom pelare 2 baseras ersätter den metod som sammantaget beskrivs i tre tidigare promemoriorna om koncentrationsrisker:

- ”Kreditrelaterade koncentrationsrisker”, daterad den 31 mars 2009, som berör företag med IRK-tillstånd.⁹
- ”Kreditrelaterade koncentrationsrisker”, daterad den 31 mars 2009, som berör företag som använder schablonmetoden.¹⁰
- ”Bedömning av kapitalbehov för koncentrationsrisker”, daterad den 1 oktober 2009.¹¹

2.2 FI:s ställningstagande

FI avser att beräkna företagets kapitalkrav för koncentrationsrisk med avseende på namnkoncentration, branschkoncentration och geografisk koncentration. FI tänker använda en metod som baseras på Herfindahlindex för företag som använder schablonmetoden för kreditrisk, och en kombination

⁹ http://www.fi.se/upload/30_Regler/50_Kapitaltackning/metod_IRK_090331NY.pdf

¹⁰ http://www.fi.se/upload/30_Regler/50_Kapitaltackning/metod_schablon_090331NY.pdf

¹¹ http://www.fi.se/upload/30_Regler/50_Kapitaltackning/riskbedomning_tillsyn/bedomning_SKB_091001.pdf

av Herfindahlindex och Gordy-Lütkebohmerts metod för företag som har tillstånd att använda en IRK-metod för kreditrisk¹².

2.3 Jämförelse med FI:s tidigvarande metod

Den metod som beskrivs i denna promemoria skiljer sig från den tidigare metoden från 2009 i fyra huvudsakliga avseenden:

- En formelförändring har gjorts som medför att kapitalkravet blir en kontinuerlig funktion av graden av koncentration. FI:s tidigare metod medförde trappstegseffekter, vilket kunde leda till stora skillnader i kapitalbehov trots små skillnader i koncentration.
- Metoden medger vissa justeringar vid beräkning av namnkoncentration för företag med IRK-tillstånd i de fall FI:s metod för namnkoncentration inte är applicerbar på grund av portföljernas begränsade storlek.
- Metoden innehåller inget kapitalbehov för volatila branscher (men beaktar branschkoncentration generellt).
- Metoden innehåller inget kapitalbehov för volatila geografiska regioner (men beaktar geografisk koncentration generellt).

Metodändringen avseende risker rörande volatila branscher och volatila regioner följer av att FI anser att kapitalkrav för sådana risker på bransch- och regionnivå primärt ska beaktas inom pelare 1 för företag med IRK-tillstånd. FI förväntar sig att företagen i sina interna modeller i pelare 1 beaktar samtliga kreditrelaterade risker i tillräcklig utsträckning, inklusive sådana som specifikt uppkommer i exponeringar mot branscher och regioner med förhöjd risk. I de fall FI bedömer att kapitalkraven i pelare 1 inte i tillräcklig grad beaktar sådana risker på bransch- och regionnivå så avser FI att begära att företagen ändrar sina pelare 1-metoder. Om en tillräcklig justering i pelare 1 inte genomförs kan FI beakta sådana risker genom ytterligare företagsspecifika kapitalkrav inom pelare 2 baskrav. Detta gäller även företag som använder schablonmetoden, i den utsträckning FI anser att denna inte i tillräcklig utsträckning beaktar samtliga kreditrelaterade risker, inklusive sådana som uppkommer i exponeringar mot branscher och regioner med förhöjd risk.

Sådana eventuella ytterligare kapitalkrav avseende volatila branscher eller volatila regioner för företag med IRK-tillstånd och för företag som använder schablonmetoden, kommer inte att standardiseras utan kommer att vara

¹² Dessa är företag som har fått tillstånd från FI att använda interna modeller (IRK-modeller) för att skatta kapitalkravet för kreditrisk. Som beskrivs i avsnitt 2.5.1 kommer FI att göra vissa justeringar när det gäller beräkningen av namnkoncentration för företag med IRK-tillstånd i de fall den valda metoden inte är applicerbar. Detta är fallet när antalet exponeringar i företags- och instituttsportföljen inte är tillräckligt stort.

företagsspecifika, i de fall de behövs. Av den anledningen behandlas de inte vidare i denna promemoria.

2.4 Skälen till FI:s ställningstagande

Som framgår av avsnitt 1.5 har FI möjlighet att fatta beslut om ett särskilt kapitalbaskrav för risker som inte beaktas, eller inte beaktas i tillräcklig utsträckning, av kraven i tillsynsförordningen och lagen om kapitalbuffertar.

Ett beaktande av koncentrationsrisk i kreditportföljen inom ramen för pelare 2 motiveras av de antaganden kring perfekt diversifiering som IRK-formeln och schablonmetoden bygger på. Den höga diversifiering som antas inom pelare 1 återspeglar inte den faktiska situationen i företagets kreditportföljer. Det är därför nödvändigt att den samlade kapitalbedömningen beaktar de risker som uppstår som en konsekvens av företagets koncentration av kreditrisker mot enskilda motparter, branscher och länder.

FI anser att den metod som presenteras i detta avsnitt fångar de mest väsentliga aspekterna av koncentrationsrisk i kreditportföljen. Ett stort antal metoder har utvecklats för bedömning av de olika komponenterna av koncentrationsrisk¹³. FI har valt en metod som enbart baseras på Herfindahlindex för företag som använder schablonmetoden för kreditrisk. Metoder baserade på Herfindahlindex är visserligen relativt förenklade men har den fördelen att de kan tillämpas på företag som använder schablonmetoden där mer detaljerad data på exponeringsnivå inte kan förutsättas vara tillgänglig. Metoder baserade på Herfindahlindex utgår från antagandet att de exponeringar som beaktas endast skiljer sig åt vad gäller exponeringsbelopp medan antaganden om förluster, löptider och andra betydelsefulla faktorer är identiska. Detta kan anses vara i överensstämmelse med schablonmodellens förenklade grundantagande att samtliga exponeringar inom varje exponeringsklass har samma risk (före kreditriskreducerande åtgärder).

FI avser också att använda metoder baserade på Herfindahlindex för företag med IRK-tillstånd när det gäller bedömning av kreditrisk för bransch- och geografisk koncentration. De alternativa metoder som finns för bedömning av sådana risker är betydligt mer komplicerade och kräver bland annat antaganden om korrelationer mellan branscher och geografiska områden. Korrelationer är svåra att skatta och variansen i skattningen av korrelationer blir ofta hög. Det är också svårt att validera korrelationsantaganden, och i regel påverkas

¹³ För generella metoder för beräkning av kapitalkrav för koncentrationsrisk, se exempelvis Baselkommitténs rapport *Studies on credit risk concentration*, Basel Committee on Banking Supervision, November 2006 (http://www.bis.org/publ/bcbs_wp15.pdf). Avseende namnkoncentration se till exempel *Calculating credit risk capital charges with the one-factor model*, S. Emmer & D. Tasche, *Journal of Risk*, Vol. 7, No. 2, pp 85-103, Winter 2004/5, eller *The distribution of loan portfolio value*, O.A Vasicek, *RISK*, Vol. 15, No. 12, pp. 160–162, December 2002, eller *Granularity adjustment for regulatory capital assessment*, E. Lütkebohmert & M. Gordy, *International Journal of Central Banking*, September 2013.

modellutfallet i hög grad av de korrelationsantaganden som görs. Detta innebär en betydande modellrisk. FI bedömer att de fördelar metoder baserade på Herfindahlindex har, vad gäller relativ enkelhet, stabilitet och lägre modellrisk, uppväger att de är mindre finkalibrerade.

FI avser att använda Gordy-Lütkebohmerts metod för företag med IRK-tillstånd för bedömning av namnkoncentration. Som förklaras nedan beaktar Gordy-Lütkebohmerts metod exponeringarnas storlek och individuella kreditrisk, och är i stor utsträckning i överensstämmelse med IRK-metoden. Även om Gordy-Lütkebohmerts metod delvis baseras på data från företagens IRK-modeller anser FI att metodens utslag är jämförbart mellan olika banker. FI grundar denna ståndpunkt på känslighetsanalyser där modellutfall för olika val av kritiska indata, såsom förlust vid fallissemang studerats. FI har utifrån dessa känslighetsanalyser dragit slutsatsen att Gordy-Lütkebohmerts metod är tillräckligt stabil för att ge en rättvisande bild av namnkoncentration.

2.5 Beskrivning av FI:s metod

I FI:s metod särskiljs följande typer av koncentrationsrisker:

1. fördelning av exponeringar på individuella kredittagare (namnkoncentration),
2. branschspecifik fördelning av exponeringar (branschkoncentration), och
3. geografisk fördelning av exponeringar (geografisk koncentration).

Med FI:s metod beräknas ett kapitalbehov inom pelare 2 för var och en av dessa typer av koncentrationsrisker. I avsnitt 2.4.2. och 2.4.3. nedan anges vilka branscher och geografiska regioner som beaktas i FI:s metod.

FI:s metod för att bedöma kapitalkravet inom pelare 2 baseras på krav för koncentrationsrisk förutsätter att FI får information om företagens exponeringar. Om företagens interna kapitalutvärdering inte innehåller den information som behövs avser FI att inom ramen för den samlade kapitalbedömningen begära in sådan information separat.

2.5.1 Namnkoncentration

Med namnkoncentration avses bristande motpartsdiversifiering till följd av antingen att en portfölj är liten vad gäller antalet motparter eller att individuella exponeringar inom en annars diversifierad portfölj är betydligt större än andra.

I riskkategorin namnkoncentration beaktas ett företags överordnade kreditrelaterade exponeringar mot specifika motparter. Ett företags överordnade riskexponering mot en specifik motpart kan omfatta många olika typer av åtaganden, däribland utlåning, obligationsinnehav, aktier och åtaganden utanför balansräkningen. Hänsyn kan tas till säkerheter såsom garantier, kreditderivat och finansiella säkerheter förutsatt att dessa medför en reell riskreduktion och att de är godkända som säkerheter enligt

tillsynsförordningen. Detta sker genom att den del av en exponering som är skyddad tas upp som en exponering mot den som utfärdat skyddet eller, om skyddet är en finansiell säkerhet, mot emittenten av värdepapperet.

Exponeringar mot nationella regeringar och centralbanker omfattas för närvarande inte av metoden för namnkoncentration. FI kan komma att ompröva detta i framtiden.

Företagen beräknar kapitalkravet för kreditrisker med schablonmetoden eller med IRK-metoden. FI anpassar sitt angreppssätt efter den metod företaget använder. FI har valt att använda en mer finkalibrerad metod för att beräkna namnkoncentrationer för företag med IRK-tillstånd, Gordy-Lütkebohmerts metod, än den metod som FI avser att använda för företag som använder schablonmetoden. Gordy-Lütkebohmerts metod utgår från formeln för oförväntad förlust som används i IRK-metoden för kapitaltäckning. Denna bygger på antagandet att varje enskild exponering utgör en så liten del av den totala portföljen att all idiosynkratisk risk, det vill säga sådan risk som specifikt beaktar en enskild exponering och som inte reflekterar systemiska risker såsom makroekonomiska eller marknadsrelaterade risker, diversifierats bort. Då återstår endast den systemiska risken och med andra ord innehåller IRK-metoden ett antagande om en total diversifiering, det vill säga att portföljen består av ett oändligt antal exponeringar som var och en utgör en försvinnande liten del av portföljen.

Gordy-Lütkebohmerts metod skiljer sig från IRK-metoden på så sätt att den inte innehåller antagandet om total diversifiering. Genom att Gordy-Lütkebohmerts metod inkluderar den idiosynkratiska risken i beräkningen är det möjligt att beräkna andelen risk som härrör från namnkoncentrationer.

Anledningen till att FI inte avser att använda den mer finkalibrerade Gordy-Lütkebohmerts metod för företag som använder schablonmetoden är att dessa företag inte kan förutsättas kunna tillhandahålla det omfattande datamaterial som Gordy-Lütkebohmerts metod kräver, inte minst avseende förlustgrad vid fallissemang och oförväntad förlust. Av den anledningen har FI övervägt alternativa metoder för att beräkna graden av namnkoncentration. En vanligt förekommande metod för att göra denna typ av beräkningar är att använda Herfindahlindex, vilket mäter graden av koncentration bland företagets största exponeringar. Dessa exponeringar antas vara identiska i alla aspekter förutom dess storlek. Antalet exponeringar som ska ingå, såväl som kopplingen mellan Herfindahlindex och kapitalpåslag, är parametrar som bestämts av FI.

FI:s metod då företagen använder schablonmetoden

Initialt beräknas ett Herfindahlindex (*HI*) för företagets 30 största exponeringar mot enskilda kunder enligt följande. Låt EAD_i ($i = 1, 2, \dots$) beteckna den i :te största exponeringen. Om σ_i betecknar andelen som exponering i utgör av det totala värdet av de största exponeringarna, det vill säga

$$\sigma_i = \frac{EAD_i}{\sum_{j=1}^{30} EAD_j},$$

gäller att Herfindahlindex för de 30 största exponeringarna är definierat som

$$HI = \sum_{i=1}^{30} \sigma_i^2.$$

Detta index är lägst för granulära portföljer, exempelvis bolåneportföljer, och högst för en portfölj med en enda motpart. En portfölj med trettio identiska exponeringar skulle ha ett indexvärde på $1/30$ ($(30 \cdot (1/30)^2 = 1/30)$), vilket är lägsta möjliga värde för HI. Indexet kan användas som ett förenklat mått på hur mycket namnkoncentrationer företaget har i kreditportföljen. Emellertid erhålls en ökad precision när hänsyn tas till hur stor del de 30 största exponeringarna utgör av den totala portföljen. Genom att multiplicera ett företags Herfindahlindex för de 30 största exponeringarna med denna andel erhålls ett *andelsjusterat Herfindahlindex (AHI)*:

$$AHI = HI \cdot \frac{\sum_{i=1}^{30} EAD_i}{\sum_{i=1}^n EAD_i}$$

Här betecknar n totala antalet exponeringar i kreditportföljen.

Det andelsjusterade Herfindahlindexet översätts till ett kapitalbehov för namnkoncentrationer enligt

$$p_{NK} = 9 \cdot (1 - e^{-18 \cdot AHI}),$$

där p_{NK} är kapitalbehovet för namnkoncentrationer i procent av kapitalkravet för kreditrisk i pelare 1, där e är basen till den naturliga logaritmen och där AHI är det andelsjusterade Herfindahlindexet. Formeln ovan är framtagen av FI och är en kontinuerlig approximation av den tidigare formeln som kunde medföra stora skillnader i kapitalkrav mellan portföljer med liten skillnad i koncentrationsrisk. Genom den kontinuerliga funktionen undviks situationer där små skillnader i risk leder till stora skillnader i kapitalpåslag.

Exponentialfunktionen har valts för att uppnå en i FI:s mening rimlig relation mellan kapitalkrav och koncentration för ett spann på koncentrationsnivå som FI anser relevant. Formeln medför att det teoretiskt möjliga kapitalpåslaget begränsas. Det finns alternativa formler som undviker en sådan begränsning, men dessa blir betydligt mer komplicerade. Eftersom inget företag FI hittills applicerat modellen på ligger utanför det spann där FI anser att relationen mellan kapitalkrav och koncentration är rimlig, bedömer FI att formeln är ändamålsenlig. Om så inte skulle bli fallet så kan FI komma att göra lämpliga justeringar från fall till fall.

FI:s metod då företagen har tillstånd att använda IRK-metoden

Namnkoncentrationerna i exponeringsklassen hushållsexponeringar är förhållandevis små, eftersom de enskilda motparterna normalt är små i förhållande till den totala volymen av hushållsexponeringar. Det föreligger

därför i regel ingen signifikant namnkoncentrationsrisk. FI avser därför inte heller att beakta hushållsexponeringar i beräkningen av kapitalkrav för koncentrationsrisk för IRK-banker. I exponeringsklasserna institutsexponeringar och företagsexponeringar bedömer FI emellertid att företagen normalt kan antas uppvisa kreditrelaterade namnkoncentrationsrisker. Dessa två exponeringsklasser benämns fortsättningsvis *exponeringsklasserna*.

Den metod FI avser att använda sig av finns detaljerat beskriven i artikeln *Granularity adjustment for regulatory capital assessment*¹⁴ av Michael Gordy och Eva Lütkebohmert. Här ges endast en kortfattad beskrivning av metoden.

Det analytiska uttrycket (den så kallade *Gordy-Lütkebohmert-formeln*) för den funktion FI använder för att beräkna kapitalbehovet för namnkoncentrationer är

$$p_{NK} = 100 \cdot \frac{1}{2K^2} \cdot \sum_{i=1}^n s_i^2 \cdot (0,25 + 0,75 \cdot LGD_i) \cdot (4,83 \cdot (K_i + R_i) - K_i)$$

där de ingående variablerna presenteras nedan. Gordy-Lütkebohmert-formeln är avsedd för stora portföljer och kan få oönskade effekter på mindre portföljer¹⁵. För företag med färre än 500 högkvalitativa namnsexponeringar¹⁶ kommer FI att, vid behov, göra justeringar i definitionen av företagsexponeringsklassen för att undvika sådana oönskade effekter¹⁷.

Variabel	Förklaring
p_{NK}	Kapitalbehovet för namnkoncentrationer i procent av kapitalkravet för kreditrisk i pelare 1 för exponeringsklasserna ¹⁸ .
n	Antalet exponeringar i exponeringsklasserna.
LGD_i	Den i :te exponeringens förlustgrad givet fallissemang. Notera att LGD_i är ett tal mellan 0 och 1.

Vidare, om EAD_i betecknar den i :te exponeringens storlek vid fallissemang och om EL_i och UL_i betecknar den i :te exponeringens förväntade respektive oförväntade förlust¹⁹ beräknade enligt Basel 2-regelverket, så definieras övriga ingående variabler enligt

¹⁴International Journal of Central Banking, September 2013. Artikeln finns tillgänglig på <http://www.ijcb.org/journal/ijcb13q3a2.htm>

¹⁵ För förklaring se exempelvis "Studies on credit risk concentration", November 2006, BCBS (http://www.bis.org/publ/bcbs_wp15.pdf)

¹⁶ Alternativt färre än 200 exponeringar i portföljer med lägre kreditkvalitet.

¹⁷ Detta kan inkludera förflyttning av bestånd av företagsexponeringar som ett företag redovisar som hushållsexponeringar till exponeringsklassen företagsexponeringar.

¹⁸ I Gordy-Lütkebohmerts artikel anges påslaget i procent av EAD. Eftersom FI har valt att ange påslaget i procent av kapitalkravet har formeln justerats genom att multiplicera nämnaren med faktorn K .

¹⁹ Med oförväntad förlust avses kapitalkravet (se BCBS-dokumentet *An Explanatory Note on the Basel II IRB Risk Weight Function*) multiplicerat med EAD.

<i>Variabel</i>	<i>Förklaring</i>
$R_i = \frac{EL_i}{EAD_i}$	Den <i>i</i> :te exponeringens förväntade förlust som del av EAD_i .
$K_i = \frac{UL_i}{EAD_i}$	Den <i>i</i> :te exponeringens oförväntade förlust som del av EAD_i .
$K = \frac{\sum_{i=1}^n UL_i}{\sum_{i=1}^n EAD_i}$	Portföljens ²⁰ totala oförväntade förlust som del av portföljens totala exponering.
$s_i = \frac{EAD_i}{\sum_{i=1}^n EAD_i}$	Den <i>i</i> :te exponeringens del av portföljens totala EAD .

Procentsatsen p_{NK} i formeln ovan multiplicerad med företagets sammanlagda kapitalkrav för kreditrisk i pelare 1 för exponeringsklasserna utgör enligt FI:s metod företagets kapitalbehov för namnkoncentrationer.

För den eller de exponeringsklasser där företaget saknar egna IRK-estimat, det vill säga har undantag från IRK-metoden, gör FI en bedömning av storleken på kapitalbehovet för namnkoncentrationer i den mån sammansättningen och storleken på exponeringarna i den eller de berörda exponeringsklasserna motiverar detta.

2.5.2 *Branschkoncentration*

Med branschkoncentration avses bristande diversifiering på branschnivå till följd av att ett företags portfölj är exponerad mot ett litet antal branscher eller att portföljen är betydligt mer exponerad mot en viss bransch eller vissa branscher än andra. FI bedömer att samtliga svenska företag har betydande branschkoncentration.

För att kunna beräkna kapitalbehovet för branschkoncentrationer måste exponeringarna fördelas på branschnivå. FI avser att beräkna kapitalbehovet för branschrelaterade koncentrationer med hjälp av ett Herfindahlindex för de 13 olika branscher som FI anser vara mest relevanta. De branscher som FI anser vara relevanta för att kunna bedöma företagets branschrelaterade koncentrationsrisker är: kreditinstitut, kommuner/landsting, bostadskrediter, övrig utlåning hushåll, fastighetsverksamhet, handel, hotell och restaurang, byggverksamhet, tillverkning, transport, skogs- och jordbruk, övrig serviceverksamhet, samt övrig företagsutlåning.

Exponeringar mot nationella regeringar och centralbanker omfattas för närvarande inte av metoden för branschkoncentration. FI kan komma att ompröva detta i framtiden.

²⁰ Med portfölj avses portföljen som består av samtliga exponeringar i de två exponeringsklasserna företagsexponeringar och institutsexponeringar.

Herfindahlindex definieras som

$$HI = \sum_{j=1}^{13} \sigma_j^2,$$

där σ_j är lika med varje branschs andel av portföljen, definierat som exponering mot bransch j dividerat med summan av alla exponeringar som återfinns i de 13 branscherna.

Genom att använda företagets HI i nedanstående formel, vars utformning och parameterintervall har bestämts av FI, erhålls en procentsats, vilken anger företagets kapitalbehov för bransch-koncentrationsrisk i procent av det samlade kapitalkravet för kreditrisk i pelare 1,

$$p_{BK} = 8 \cdot (1 - \exp(-5 \cdot HI^{1,5})).$$

Notera att p_{BK} i formeln ovan ges i procentenheter. För ytterligare förklaring av formeln se avsnitt ”*FI:s metod då företagen använder schablonmetoden*” ovan.

2.5.3 Geografisk koncentration

Med geografisk koncentration avses bristande geografisk diversifiering till följd av att ett företags portfölj är exponerad mot ett litet antal länder eller att portföljen är betydligt mer exponerad mot ett visst land eller vissa länder än andra.

För att kunna beräkna kapitalbehovet för geografiska koncentrationer måste exponeringarna fördelas på olika länder/regioner. FI avser att beräkna kapitalbehovet för geografiska koncentrationer med hjälp av ett Herfindahlindex för de 16 olika regioner som FI anser är de mest relevanta. Dessa regioner är Sverige, Norge, Danmark, Finland, Estland, Lettland, Litauen, Tyskland, Polen, Storbritannien, Övriga Europa, Ryssland, Japan, Nordamerika samt Övriga länder.

Herfindahlindex definieras som

$$HI = \sum_{j=1}^{16} \sigma_j^2,$$

där σ_j är lika med exponering mot region j dividerat med summan av alla exponeringar som återfinns i de 16 regionerna.

Företagets HI används för att beräkna

$$p_{GK} = 8 \cdot (1 - \exp(-2 \cdot HI^{1,7})),$$

vilken ges i procentenheter. Formelns utformning och parameterintervall har bestämts av FI. Företagets kapitalbehov för geografisk koncentrationsrisk under pelare 2 erhålls genom att multiplicera p_{GK} med det totala kapitalkravet

för kreditrisk i pelare 1. För ytterligare förklaring av formeln se avsnitt ”FI:s metod då företagen använder schablonmetoden” ovan.

Företag som är koncentrerade i Sverige

I de fall FI genomför en samlad kapitalbedömning för företag med mer än 90 procent av sitt totala exponeringsbelopp inom Sverige avser FI att göra en separat bedömning av kapitalbehovet för företagets koncentration inom Sverige. För dessa företag avser FI att göra en bedömning av kapitalbehovet baserat på hur väldiversifierat det specifika företaget är inom den regionen. Kapitalbehovet för geografisk koncentrationsrisk bedöms för dessa företag inte understiga 8 procent av de riskvägda tillgångarna för kreditrisk för den relevanta portföljen.

3 Ränterisk i bankboken

3.1 Bakgrund och syfte

Ränterisk avser ett företags känslighet mot förändringar i räntornas nivå och räntekurvans struktur. Ränterisk är en strukturell risk som naturligt följer av att företag bedriver in- och utlåning och är därför av stor betydelse för många av de företag som står under FI:s tillsyn. Regelverket för kapitaltäckning skiljer mellan ränterisk i handelslagret, som behandlas i pelare 1, och ränterisk för positioner som inte ingår i handelslagret.

Positioner utanför handelslagret utgörs normalt i betydande utsträckning av företagens utlåning till individer och företag samt kundinlåning och övrig finansiering av sådan utlåning. Ränterisk för positioner som inte ingår i handelslagret benämns ofta ränterisk i övrig verksamhet eller ränterisk i bankboken. FI har valt att använda benämningen ränterisk i bankboken i denna promemoria.

Det finns i nuvarande regelverk inte något kapitalkrav avseende ränterisk i bankboken i pelare 1, och därför behöver ränterisk i bankboken behandlas inom ramen för pelare 2.

De tillgångar och skulder som ingår i bankboken marknadsvärderas normalt sett inte. Därför uppkommer ränterisken för dessa instrument inte huvudsakligen som omedelbara förändringar i värderingen av dessa instrument i företagens balansräkningar. Snarare gestaltar sig risken som mer gradvisa förändringar i företagens räntenetto vilka kan påverka deras rörelseresultat och kapitalstyrka på både kort och lång sikt.

Ränterisken i bankboken är ett resultat av att företag tillhandahåller utlåning och inlåning med olika räntebindingstider. Ofta är detta en konsekvens av löptidsomvandling, det vill säga att företag lånar ut till längre löptider än löptiden på deras finansiering. Givet att skillnader i räntebindingstider och löptider mellan tillgångar och skulder ger upphov till ränterisk, är det av stor betydelse att denna risk mäts på ett tillfredsställande sätt, att företagen kapitaltäckas i tillräcklig utsträckning och att tydliga strukturer för styrning finns på plats. Eftersom ränterisk i bankboken inte beaktas i pelare 1 ska risken kapitaltäckas inom ramen för pelare 2.

Eba har publicerat ett utkast till riktlinjer²¹ för tillsyn av ränterisk i bankboken som, om de genomförs i linje med konsultationsdokumentet, kommer att

²¹ Se Consultation Paper on revision of the 'Guidelines on Technical aspects of the management of interest rate risk arising from non trading activities in the context of the supervisory review process' from 3 October 2006, under Articles 123, 124 and Annex 5 of Directive 2006/48/EC of the European Parliament and the European Council publicerad den 27 juni 2013.

innehålla bestämmelser om att tillsynsmyndigheter ingående ska analysera ränterisken i bankboken. Riktlinjerna anger att riskerna avseende både företagets intjäning (kortare perspektiv) och ekonomiska värde (längre perspektiv) beaktas, men innehåller ingen specifik metod för bedömning av kapitalkravet för ränterisk.

FI redovisar i detta avsnitt FI:s metod för att säkerställa att ränterisken i bankboken behandlas och genomlysas på ett konsekvent sätt och att de svenska företagen håller kapital som i tillräcklig utsträckning täcker denna risk.

3.1.1 Ränteriskens påverkan på företagen

Ränterisk kan manifesteras som förändringar i företagets rörelseresultat, huvudsakligen deras räntenetto, på kort och lång sikt, eller som förändringar i poster utanför rörelseresultatet. Sådana förändringar utanför rörelseresultatet avser främst marknadsvärderingsändringar.

Ränterisk kan leda till en försämring av räntenettet och därmed rörelseresultatet exempelvis när datumen för ränteomsättning på skuldsidan och tillgångssidan i företagets balansräkning inte exakt motsvarar varandra. Ett vanligt exempel på när en sådan situation uppstår är när ett företag väljer att finansiera sig till en kort ränta och låna ut medlen med en längre räntebindningstid²². Då uppstår ränterisk i och med att känsligheten mot ränteförändringar är annorlunda på skuld- respektive tillgångssidan. En ränteuppgång höjer i detta fallet kostnaden för upplåningen, medan intäkterna från utlåningen inte berörs alls, eller inte ökar i samma utsträckning. Detta resulterar i ett försämrat räntenetto och rörelseresultat för företaget.

Ränterisken kan också manifesteras genom förändringar i marknadspriser för marknadsvärderade poster vars värde beror på räntornas nivå och räntekurvans struktur. Sådan risk är normalt av stor betydelse för företagets handelslager och marknadsrisken, som ränterisken är en del av, inom handelslagret kapitaltäcks i pelare 1. Sådan marknadsvärderingsrisk behandlas därför inte i denna promemoria.

Inom risktypen ränterisk skiljs kurvrisk, kreditspreadrisk, basisrisk och optionsrisk ut som separata riskelement som förklaras ytterligare i följande avsnitt.

3.1.2 Kurvrisk

Kurvrisk definieras i denna promemoria som känsligheten i företagets räntenetto mot förändringar i marknadsräntor. Räntan på ett visst lån kan i stor utsträckning ses som ett uttryck för lånets kreditrisk och dess löptid.

²² Exemplet förutsätter att företaget inte eliminerat ränterisken som uppstår i företagets positioner med säkringar, exempelvis ränte-forwards eller ränte-swappar.

Funktionen som uttrycker vilka räntor som gäller för olika bindningstider, givet samma kreditrisk, kallas räntekurva. Formen på räntekurvan är känslig för förändringar i förväntningar, riskaptit och efterfrågan på kreditrisk. Räntekurvan rör sig ständigt upp och ner, och även om dess form under långa perioder kan vara stabil inträffar det att formen ändras drastiskt och plötsligt. Företagens räntenetto avseende räntebärande tillgångar och skulder med bunden ränta är känsligt för förändringar i både räntekurvans nivå och form.

3.1.3 Kreditspreadrisk

Kreditspreadrisk definieras i denna promemoria som känsligheten i företagets räntenetto mot förändringar i företagets kreditspread. Kreditspread definieras i sin tur som skillnaden mellan ett företags upplåningskostnad och marknadsräntan med motsvarande löptid. Marknadsräntan, så som den beaktas i FI:s metod avseende ränterisk, kan mätas med olika referensinstrument, exempelvis statskuldränta eller swapränta. Kreditspreaden utgör en extra kostnad som företaget får betala för sin finansiering utöver den gängse marknadsräntan och dess storlek beror på marknads bedömning av företagets kreditvärdighet.

Kreditspreadrisk kan uppstå då ett företag har en bristande matchning i löptid²³ mellan skulder och tillgångar och dess kreditspread förändras²⁴. Ett företags kreditspread är känslig för förtroendemässiga och andra kreditrelaterade faktorer, och kan påverkas av både sektorgenerella och företagsspecifika faktorer. I de fall ett företag har finansierat sig med kortare löptider än vad dess tillgångar har blir företaget känsligt för att dess egen kreditvärdighet försämras och att kreditspreaden därmed ökar. Detta är fallet oavsett om kreditspreadökningen är sektorgenerell eller företagsspecifik, men känsligheten kan öka ytterligare om företagets konkurrenter inte drabbas av samma ökning (det vill säga att kreditspreadökningen är företagsspecifik) eftersom det då blir svårare för företaget att kompensera dess högre finansieringskostnad genom att höja avkastningen på tillgångarna.

3.1.4 Ytterligare ränteriskelement i bankboken

Ytterligare riskelement kan tillkomma, framförallt optionsrisk och basisrisk, vilka beskrivs kortfattat nedan.

²³ Med löptid menas normalt tiden till återbetalningsdatumet. Vid utlåning utan avtalat återbetalningsdatum, där företaget har full kontroll över räntesättningen, avses dock tiden till nästa avtalade ränteomsättningsdatum.

²⁴ Kreditspreadrisk kan även uppstå, trots god löptidsmatchning, mer långsiktigt om företagen inte kan justera prissättningen på framtida nyutlåning fullt ut för högre finansieringskostnader. Detta kan vara fallet exempelvis när förtroendemässiga eller andra faktorer medför varaktigt högre finansieringskostnader för ett enskilt företag än för dess konkurrenter.

Optionsrisk

Optionsrisk uppkommer ur ett ränteriskperspektiv då företagets kunder eller finansiella motparter har valmöjligheter kring räntebindningstid eller löptid. En sådan optionalitet kan finnas på både skuld- och tillgångssidan och den kan vara antingen kontrakterad eller beteendemässig.

Basisrisk

Basisrisk²⁵ i bankboken uppstår ur ett ränteriskperspektiv då positioner med likartade ränteomsättningstillfällen sätts om mot olika ränteindex på skuld- respektive tillgångssidan.

3.1.5 Poster utan kontrakterad räntebindningstid

3.1.5.1 Introduktion

Som beskrivs ovan uppstår ränterisk genom att räntebindningsstrukturen i företagets tillgångar och skulder skiljer sig åt. Företagen har emellertid betydande poster som saknar kontrakterad räntebindningstid, där beteendemässiga och andra faktorer kan påverka faktiska räntebindningstider. De främsta exemplen på detta är det egna kapitalet och icke tidsbunden inlåning från allmänheten. Den sistnämnda balansräkningsposten benämns på engelska "non-maturity deposits" eller NMD. Avsaknaden av kontrakterad räntebindningstid medför ett behov för FI att fastställa antaganden om faktisk räntebindningstid för de poster som här avses i metoden för bedömning av kapitalkrav för ränterisk i bankboken.

3.1.5.2 Eget kapital

Företagens egna kapital saknar kontrakterad räntebindningstid. De tillgångar det egna kapitalet investeras i bidrar emellertid ofta till ränterisk för företagen.

3.1.5.3 Icke tidsbundna insättningar

Icke tidsbundna insättningar (eng. *Non-Maturity Deposits*, NMD) utgör en betydande del av de svenska företagens verksamhet och finansiering. Röntan som företagen betalar till sina insättare på dessa medel är oftast inte bunden och den ändras oftast i linje med marknadsröntan och eventuellt med företagets creditspread. Ofta ändras emellertid insättningsröntan inte omedelbart, och i vissa fall inte fullt ut, och detta föranleder vissa företag att anta en räntebindningstid på NMD i sina interna mätningar av ränterisk i

²⁵ Basisrisk definieras ofta som risken att värdet på en underliggande tillgång eller skuld utvecklas annorlunda än värdet på tillgångens eller skuldens säkring. I bankboken kan en tillgångs finansiering, beroende på hur väl finansieringens räntebindningstid överensstämmer med tillgångens, ses som en säkring av den ränterisk som tillgången ger upphov till.

bankboken. Genom att anta en räntebindningstid för NMD kan skillnaden mellan företagets räntebindningstid på tillgångs- och skuldsidan minska.

3.2 Eba:s kommande riktlinjer

Som nämnts ovan utarbetar Eba för tillfället riktlinjer avseende hantering och tillsyn av ränterisk i bankboken. Utkastet till riktlinjer anger att riskerna avseende både företagets intjäning (kortare perspektiv) och ekonomiska värde (längre perspektiv) ska beaktas. FI anser att det redan i nuläget är tydligt att de nya riktlinjerna för tillsyn, om de tillämpas fullt ut, kommer att innebära avsevärt höjda krav på tillsynsmyndigheternas analys av ränterisk i bankboken. FI anser att den förbättrade analys som möjliggörs genom den metod som beskrivs i detta avsnitt, och den information FI tar in som del i sin bedömning, väl motsvarar vad som anges i konsultationsdokumentet.

3.3 FI:s ställningstaganden

FI avser att beräkna företagets kapitalkrav för ränterisk i bankboken med en metod som beaktar känsligheten i företagets ekonomiska värde. Kapitalkravet kommer att beräknas med scenarion för förändringar i räntekurvan och för skillnaden mellan företagets finansieringskostnad och marknadsräntan. Räntebindningstiden på företagets eget kapital och icke tidsbundna insättningar sätts till noll. För mindre företag med begränsad räntekänslighet kommer FI att använda en förenklad metod.

Företag ska i sin interna kapitalutvärdering beakta samtliga riskelement, även sådana som inte beaktas i FI:s metod, i de fall dessa är betydelsefulla för det enskilda företaget. Optionsrisk och basisrisk ingår inte i FI:s metod för bedömning av ränterisk i bankboken. I de fall dessa riskelement är betydelsefulla för ett enskilt företag kan FI göra en bedömning av dessa riskelement vilket kan komma att leda till ett kapitalkravspåslag utöver det som följer av FI:s metod för ränterisk i bankboken såsom den beskrivs i denna promemoria.

3.4 Skälen till FI:s ställningstaganden

Ett beaktande av ränterisk i bankboken inom ramen för pelare 2 motiveras av att risktypen är en av de grundläggande riskerna som företagen hanterar men som inte kapitaltäckts inom pelare 1. I storleksordningen 75 till 90 procent av storbankernas tillgångar och skulder är räntebärande och därmed utsatta för ränterisk. Hur räntorna är strukturerade i denna del av balansräkningen påverkar i stor utsträckning dessa företags rörelseresultat, som till 45 till 70 procent består av räntenettet, och därigenom deras kapitalposition. Givet betydelsen av de räntebärande positionerna i bankboken för företagets rörelseresultat och kapitalposition är det därför av stor vikt att den ränteriska dessa positioner ger upphov till kapitaltäckts i tillräcklig utsträckning. Eftersom

ränterisk i bankboken inte kapitaltäcks inom pelare 1 behöver risken beaktas inom pelare 2.

De ränterisker som framförallt uppstår utanför handelslagret uppstår som en följd av brist på matchning i räntebindningstid och löptid mellan tillgångar och skulder. En sådan brist på matchning innebär att stabiliteten i företagets rörelseresultat och kapitalposition kan försämrans. Enligt FI:s bedömning utgör resultatförändringar till följd av förändringar i räntekurvan eller företagets kreditspread normalt den huvudsakliga ränterisken i bankboken för svenska företag.

Sådana förändringar i räntekurvan eller företagets kreditspread kan påverka företagets räntenetto, och därmed rörelseresultat och kapitalposition, på både kort och lång sikt. Därför avser FI att beräkna kapitalkravet för ränterisk i bankboken med en metod som mäter påverkan på nuvärdet av företagets framtida räntenetto i olika typer av scenarion för ränterisk. I denna promemoria benämns detta nuvärde ekonomiskt värde. Detta tillvägagångssätt beaktar både kortsiktiga och långsiktiga effekter av ränteändringar. De mer specifika kortsiktiga effekterna av ränterisk, som kan skilja sig från det sätt ränterisk beaktas genom påverkan på företagets ekonomiska värde, beaktas separat i FI:s tillsyn, exempelvis i stresstester och i kapitalplaneringsbufferten, och berörs inte ytterligare här.

Ränterisken kan, utöver dess påverkan på företagets räntenetto, även påverka värdet både på instrument som marknadsvärderas och instrument som inte marknadsvärderas. Marknadsvärdering kan ge upphov till ytterligare kapitalbehov, utöver påverkan på räntenettet. FI anser emellertid att denna företeelse normalt sett är av mindre betydelse för svenska företag eftersom merparten av tillgångar och skulder inom bankboken för flertalet svenska företag inte marknadsvärderas. FI:s metod beaktar därför inte sådana specifika marknadsvärderingsrisker.

FI anser att eget kapital och icke tidsbunden inlåning saknar egenskaper som motiverar ett antagande om räntebindningstid över noll. FI avser därför att ge sådana poster en räntebindningstid på noll i FI:s metod. FI:s ställningstagande avseende icke tidsbunden inlåning får anses som försiktigt. FI bedömer inte att dessa antaganden i normalfallet har påtagliga konsekvenser för svenska företag, främst på grund av att företagen på tillgångssidan har betydande portföljer med bolån där det också är vanligt med korta räntebindningstider. Emellertid kan detta förändras, och om företagets exponering mot kreditspreadrisk ökar så kan FI:s metod leda till ytterligare kapitalkrav för denna typ av risk.

FI:s metod mäter ränterisk avseende kurvrisk och kreditspreadrisk baserat på existerande positioner och räntebindningstider i företagets balansräkningar. Risken för ytterligare framtida försämring av företagets räntenetto och kapitalstyrka som kan uppstå efter att existerande tillgångar och skulder löpt ut, exempelvis vid varaktigt försämrat förtroende för företaget i fråga, beaktas på

andra sätt i FI:s tillsyns- och utvärderingsprocess och beaktas inte i FI:s metod för bedömning av ränterisk i bankboken.

FI anser att den metod som föreslås i denna promemoria fångar de mest väsentliga aspekterna av ränterisken i bankboken. I de fall riskelement som FI:s metod inte beaktar är, eller kan vara, betydelsefulla för ett enskilt företag så ska det beakta sådana riskelement i sin interna kapitalutvärdering (se avsnitt 1.1 och 1.3).

Två specifika riskelement, optionsrisk och basisrisk, ingår inte i FI:s metod för bedömning av ränterisk i bankboken. FI anser att dessa riskelement i normalfallet inte är betydelsefulla för svenska företag och att den ytterligare komplexitet ett beaktande av dessa riskelement skulle medföra därför inte är påkallad. Emellertid kan det finnas företag för vilka dessa riskelement har betydelse och det kan finnas risk att företag ökar sin exponering mot dessa riskelement framöver. I de fall dessa riskelement är eller kan bli betydelsefulla för ett enskilt företag kan FI som en del av den samlade kapitalbedömningen göra en bedömning av dessa riskelement vilken kan komma att leda till ett kapitalpåslag utöver det som följer av FI:s metod.

3.5 Beskrivning av FI:s metod

FI:s metod för bedömning av ränterisk i bankboken beaktar konsekvenserna av brist på matchning i räntebindningstider mellan ett företags tillgångar och skulder. Som ett verktyg för detta används känsligheten i det ekonomiska värdet av företagets räntenetto vid olika kurvscenarion avseende marknadsräntor och företagets kreditspread. Följande avsnitt beskriver FI:s metod avseende grundläggande metodval, räntekurva och de stressscenarion FI avser att använda sig av.

3.5.1 Ekonomiskt värde

FI:s metod beräknar kapitalkravet för ränterisk i bankboken genom ränteriskens påverkan på det ekonomiska värdet av företagets framtida räntenetto. Detta ekonomiska värde beräknas som nuvärdet av det framtida räntenettet avseende räntebärande positioner i ett företags bankbok. Förändringen i ekonomiskt värde beaktar den långsiktiga påverkan på företagets räntenetto, och därmed kapitalstyrka, av de givna scenariona. Det är alltså inte nivån på det ekonomiska värdet i sig, utan dess känslighet och den förändring i det ekonomiska värdet som följer av appliceringen av de olika scenariona, som beaktas. Ränterisken uppstår som en följd av den påverkan förändringar i räntekurvor (kurvrisk) och företagets kreditspread (kreditspreadrisk), kan ha på företagets räntenetto och rörelseresultat. Dessa riskkategorier beskrivs i följande avsnitt. Beräkningen av det ekonomiska värdet och det resulterande kapitalkravet beskrivs mer utförligt i avsnitt 3.5.5 nedan.

3.5.2 Räntekurvan

Den räntekurva som används i FI:s metod är en så kallad nollkupongskurva. Det betyder att räntan i varje punkt på kurvan motsvarar den ränta med vilken en obligation med 0 procent i ränta och med slutförfall vid motsvarande tidpunkt skulle prissättas.

Fördelen med att använda en nollkupongskurva är att det är mycket enkelt att beräkna nuvärdet på ett kassaflöde som infaller vid en viss tidpunkt. Nuvärdet beror av diskonteringsfaktorn för den tidpunkten och denna bestäms entydigt av nollkupongsräntan. Nuvärdet bestäms som

$$NV_C = C \cdot df(t)$$

$$df(t) = \frac{1}{(1 + r_z(t))^t}$$

Där de ingående variablerna definieras som följer.

<i>Variabel</i>	<i>Förklaring</i>
C	Storleken på ett kassaflöde som infaller vid tidpunkten t .
$df(t)$	Diskonteringsfaktorn vid tidpunkten t .
NV_C	Nuvärdet av kassaflödet C .
$r_z(t)$	Nollkupongsräntan vid tidpunkten t .

FI:s metod använder en räntekurva för varje valuta som är betydelsefull för det enskilda företaget, och beaktar inte olika grad av kredit- och andra riskfaktorer för tillgångar och skulder med samma valuta, vilket annars skulle kräva separata räntekurvor för olika tillgångs- och skuldsdrag. Detta är ett sätt att åstadkomma en förenkling av metoden. Förenklingen motiveras av att metoden fokuserar på bristande matchning i räntebindningstid mellan tillgångar och skulder. Metoden avser således inte primärt att mäta det verkliga marknadsvärdet, utan snarare känsligheten i marknadsvärdet mot olika kurvförändringar. Enligt FI:s bedömning skulle inte den ökade komplexitet som separata kurvor baserade på tillgångars och skulders specifika kreditvärdighet skulle ge upphov till, rättfärdigas av den marginella förbättring i precision som FI bedömer en sådan förändring skulle medföra.

Räntekurvans konstruktion

FI avser att använda marknadsnoteringar för likvida ränte-swappar med löptider mellan 1 och 10 år, och med löptider 12, 15 och 20 år i respektive valuta som grund för att bygga den nollkupongskurva som metoden baseras på. Noteringen på en ränte-swap med en viss löptid t uttrycks i termer av en ränta $r_z(t)$. Noteringarna för de löptider som nämns ovan omvandlas till diskonteringsfaktorer och vidare till nollkupongsräntor. Detta sker, med vissa

undantag som behandlas nedan, på liknande sätt som för de diskonteringskurvor som FI publicerar för solvens- och trafikljusrapportering²⁶. Beräkningen av de räntekurvor som används för att skatta ränterisken i bankboken skiljer sig emellertid från beräkningen av diskonteringskurvor för solvens- och trafikljusrapportering på följande sätt:

- Ingen kreditriskjustering görs av marknadsnoteringarna. Vid beräkningen av en diskonteringskurva för solvens- och trafikljusrapportering görs en kreditriskjustering om minus 35 baspunkter för tjänstepensionskurvan. FI bedömer emellertid att en sådan justering inte är behövlig för beräkningen av kapitalkrav för ränterisk i bankboken eftersom FI anser att swap-räntan är en ändamålsenlig och transparent värderingsgrund för det ekonomiska värdet av en banks balansräkning.
- FI:s metod för bedömning av ränterisk i bankboken använder inget antagande om en långsiktig forwardränta i kurvkonstruktionen. För löptider mellan 10 och 20 år används istället de implicita forwardräntorna från marknadsnoteringarna fullt ut. För extrapoleringen av nollkupongskurvan utöver 20 år används den implicita forwardräntan som följer av marknadsnoteringarna för löptiderna 15 och 20 år. Denna enklare ansats motiveras av att merparten av företagens räntebärande skulder och tillgångar har löptider under tio år, medan pensionsåtaganden ofta sträcker sig mycket längre tidsmässigt och därmed blir känsliga mot bristande tillgänglighet av, och likviditet i, de relevanta marknadsnoteringarna. Därmed krävs en mer stabil modellansats för försäkringsföretag och för bankers pensionsrisk än vad FI bedömer lämpligt avseende bedömningen av kapitalkrav för ränterisk i bankboken.

3.5.3 Beräkning av stressade kurvsценарion

FI:s metod för bedömning av ränterisk i bankboken baseras på tre typer av stressade kurvsценарion. Dessa innefattar för det första parallellförskjutningar av kurvan vars storlek bestäms med hjälp av historisk marknadsdata. Med utgångspunkt från dessa tas sedan ett antal kurv lutningsförändringar fram. För det andra används en parallellförskjutning av företagets creditspread uppåt, för att mäta känsligheten mot förändringar i företagets egen creditspread.

Kalibrerade parallellförskjutningar

Givet en stressmagnitud, vars kalibrering beskrivs nedan, skapas två stressade kurvsценарion där räntekurvan parallellförskjuts uppåt respektive nedåt.

²⁶ En utförlig beskrivning av metoden för att konstruera diskonteringskurvorna för solvens- och trafikljusrapportering återfinns på FI:s webbplats:
<http://www.fi.se/Rapportering/Periodiskt/Forsakring/Diskonteringsrantekurva/>

Stressmagnituden uttrycks i baspunkter och påförs de marknadsnoteringar som används i kurvkonstruktionen. En på detta vis stressad marknadsnotering tillåts aldrig vara lägre än noll. Därefter beräknas de stressade nollkupongskurvorna på samma sätt som beskrivs ovan men med de stressade marknadsnoteringarna som utgångspunkt.

Lutningsförändringar

FI:s metod använder fyra scenarion med lutningsförändringar. Dessa kan delas upp i två flackningsscenarion som kallas ”Korta räntor upp” och ”Långa räntor ned”, samt i två brantningsscenarion som benämns ”Korta räntor ned” och ”Långa räntor upp”.

FI avser att löpande utvärdera om behov föreligger att använda ytterligare, eller förändrade, kurvscenarion. FI anser att den detaljerade information som FI avser att begära in som del i tillsynsarbetet kommer att möjliggöra studier av vilka kurvförändringar som företagen är mest exponerade mot.

Vid valet av metod för att konstruera lutningsscenariona har FI valt en enkel modellansats. Målet har varit att utforma en robust och replikerbar modell för hur lutningsscenariona skapas.²⁷

Metoden för att konstruera dessa scenarion utgår från de nollkupongskurvor, ostressade och stressade, som tagits fram enligt ovan. Genom att gradvis vikta den ostressade nollkupongskurvan med var och en av de två parallellförskjutningarna, och med olika vikter för varje löptid mellan 1 och 30 år, erhålls dessa fyra kombinationer. Två uppsättningar med vikter används, vilka benämns ”Stor förändring för korta löptider”, respektive ”Stor förändring för långa löptider”.

En relativt hög korrelation föreligger mellan räntor på långa löptider medan räntor för kortare löptider rör sig mer i förhållande till varandra. Därför har FI konstruerat vikterna på så sätt att vikten för en viss löptid mellan 1 och 30 år i ”Stora förändringar för korta löptider” $w_1(t)$ beskrivs av formeln nedan.

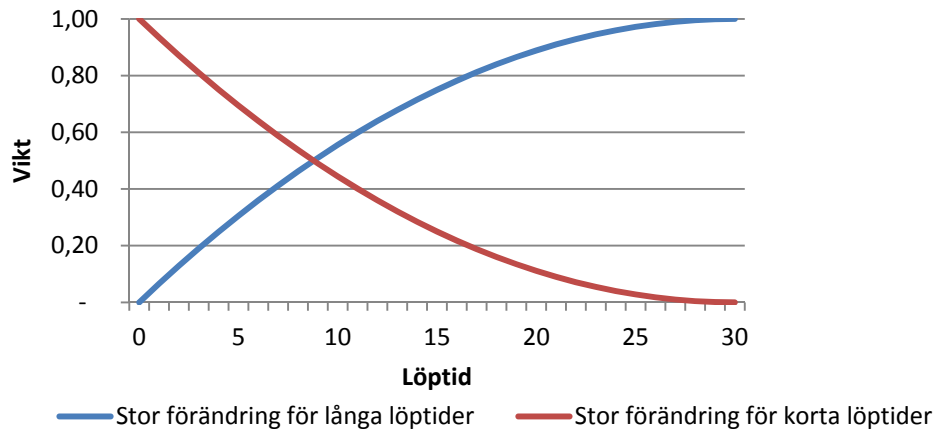
$$w_1(t) = \left(1 - \frac{t}{30}\right)^2$$

”Stora förändringar för långa löptider” $w_2(t)$ bestäms av

$$w_2(t) = 1 - w_1(t)$$

²⁷ Alternativa ansatser hade kunnat vara att med exempelvis principalkomponentanalys räkna fram de vanligaste lutningsscenariona utifrån historisk data, eller att ansätta de värsta observerade flacknings- och brantningsscenariona över tre månader under den senaste tioårsperioden. FI anser emellertid att det är viktigt att modellen är enkel att replikera.

3.1 Vikter för framtagning av kurvlutningsförändringar

Nollkupongräntan i var och ett av de fyra scenarierna med lutningsförändringar bestäms därefter som en viktad kombination av den ostressade nollkupongskurvan $r_Z(t)$ och de två tidigare uträknade parallellförskjutningarna $r_Z(t)_{Upp}$ och $r_Z(t)_{Ner}$.

$$r_Z(t)_{KortRäntaUpp} = w_1(t) \cdot r_Z(t)_{Upp} + (1 - w_1(t)) \cdot r_Z(t)$$

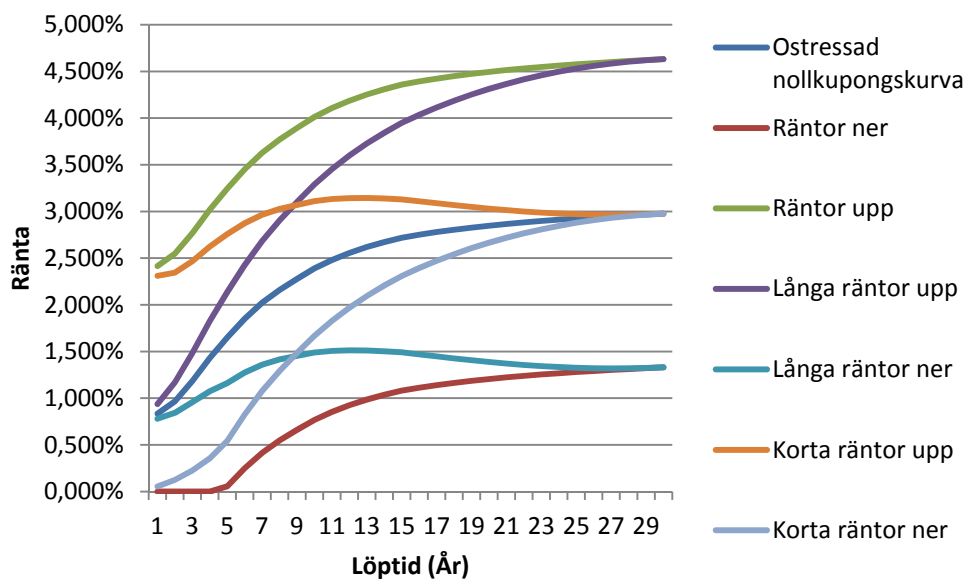
$$r_Z(t)_{KortRäntaNer} = w_1(t) \cdot r_Z(t)_{Ner} + (1 - w_1(t)) \cdot r_Z(t)$$

$$r_Z(t)_{LångRäntaUpp} = w_2(t) \cdot r_Z(t)_{Upp} + (1 - w_2(t)) \cdot r_Z(t)$$

$$r_Z(t)_{LångRäntaNer} = w_2(t) \cdot r_Z(t)_{Ner} + (1 - w_2(t)) \cdot r_Z(t)$$

De sex kurvsценарiona avseende antagna marknadsräntor illustreras i graf 3.2 nedan.

3.2 Exempel på räntescenarion i FI:s metod

Parallellförskjutning uppåt av företagens creditspread

FI anser att magnituden för den parallellförskjutning som ska användas för att stressa bankbokens känslighet mot förändringar i företagens egen creditspread ska vara 150 baspunkter. Denna stress påförs de marknadsnoteringar som ligger till grund för konstruktionen av nollkupongskurvan och på så sätt erhålls det kurvscenariot som används för detta ändamål.

3.5.4 Mall för informationshämtning

FI avser att begära in information om räntebindningstid och volym för de räntekänsliga instrumenten i balansräkningen. Detta i syfte att underlätta FI:s förståelse av företagens ränterisk och i syfte att inhämta underlag till FI:s egen modell för beräkning av kapitalkravet för ränterisk. Mallen för informationsinhämtning avses publiceras på www.fi.se tillsammans med denna promemoria efter remisshantering och benämns InformationsinhämtningRänterisk.xls.

3.5.5 FI:s beräkning av kapitalkrav för ränterisk i bankboken

Som beskrivs i avsnitt 3.5.1 ovan baseras beräkningen av kapitalkravet för ränterisk i bankboken på företagens ekonomiska värdes känslighet för förändringar i räntekurvan. Det ekonomiska värdet av räntenettet avseende de räntebärande tillgångarna och skulderna i bankboken är summan av nuvärdet av alla kassaflöden enligt formeln nedan. Som nämnts ovan görs en förenkling i modellen så att alla kassaflöden i samma valuta diskonteras med samma kurva.

$$EV = \sum C \cdot df(t)$$

<i>Variabel</i>	<i>Förklaring</i>
C	Storleken på ett kassaflöde som infaller vid tidpunkten t .
$df(t)$	Diskonteringsfaktorn vid tidpunkten t i det ostressade scenariot.
$\sum C \cdot df(t)$	Summan av alla nuvärdena för kassaflöden i bankboken.
EV	Det ekonomiska värdet av bankboken.

Förändringen i det ekonomiska värdet givet ett visst räntescenariot i styrs av i vilken mån ränteförändringen påverkar diskonteringsfaktorerna för kassaflödena i balansräkningen.

$$\Delta EV_i = EV_{\text{scenario } i} - EV_{\text{ostressat scenario}}$$

$$\Delta EV_i = \sum C \cdot df_i(t) - \sum C \cdot df(t)$$

$$\Delta EV_i = \sum C \cdot (df_i(t) - df(t))$$

<i>Variabel</i>	<i>Förklaring</i>
ΔEV_i	Förändringen i bankbokens ekonomiska värde givet scenario <i>i</i> .
$df_i(t)$	Diskonteringsfaktorn vid tidpunkten <i>t</i> i scenario <i>i</i> .

Numeriskt kan alltså förändringen i ekonomiskt värde i ett visst räntescenario beräknas genom att varje kassaflöde multipliceras med skillnaden mellan dess diskonteringsfaktorer i det specifika scenariot jämfört med i det ostressade räntescenariot.

Nominella belopp och kupongbetalningar grupperas i olika tidshinkar enligt FI:s mall. Vid beräkningen av nuvärdet av alla kassaflöden i en viss tidshink så används följande principer.

- För tidshinkar som avser löptider mellan 1 och 5 år används genomsnittet av diskonteringsfaktorerna för tidshinkens under och övre gräns. För exempelvis tidshinken för kassaflöden mellan 2 och 3 år används $(df(2) + df(3))/2$.
- För tidshinkar som avser löptider under ett år används diskonteringsfaktorn för ett år $df(1)$, justerad för hur stor del av ett år som den mellersta tidpunkten av tidshinken representerar. För exempelvis tidshinken för kassaflöden mellan 3 och 6 månader används $df(1) \cdot 4.5/12$ som diskonteringsfaktor.
- För tidshinkar som avser löptider över fem år används ett genomsnitt av alla de årliga diskonteringsfaktorerna som ryms inom intervallet. För exempelvis tidshinken mellan 10 och 15 år används följande uttryck som diskonteringsfaktor för alla kassaflöden i tidshinken.

$$\frac{df(10) + df(11) + df(12) + df(13) + df(14) + df(15)}{6}$$

För de tio största företagen anser FI att det är olämpligt att använda en så grov indelning i tidshinkar och för dem avser FI därför att inhämta ytterligare information (se avsnitt 3.6.2).

Beräkning av kapitalbehov för bristande matchning med avseende på räntebindningstid

För vart och ett av de sex scenarion som FI avser att använda för att beräkna känsligheten i bankboken mot förändringar i marknadsräntan beräknas ett utfall per valuta. I dessa beräkningar inkluderas alla poster i mallen för informationshämtning, det vill säga tillgångar, skulder och derivat. Utfallen för ett visst scenario räknas ut genom att nettopositionerna i respektive tidshink multipliceras med skillnaden i hinkens diskonteringsfaktor i det stressade scenariot jämfört med det ostressade scenariot. Därefter summeras alla sådana produkter per valuta. Utfallen i respektive valuta räknas sedan om till svenska kronor med hjälp av de växelkurser som gäller för det rapporteringsdatum som positionerna avser. Utfallen summeras därefter per scenario. Kapitalbehovet för bristande matchning med avseende på räntebindningstid beräknas som det värsta utfallet.

Beräkning av kapitalbehov för bristande matchning med avseende på löptid

För scenariot som beaktar en parallellskjutning uppåt av företagens kreditspread beräknas ett utfall per valuta. I denna beräkning undantas dock poster som benämns som derivat i mallen för informationsinhämtning. Utfallen räknas sedan om till svenska kronor och summeras. Denna summa utgör kapitalbehovet för bristande matchning med avseende på löptid om den är negativ. Om summan är positiv uppstår inget kapitalbehov för bristande matchning med avseende på löptid.

FI förväntar sig inte att FI:s metod i normalfallet skall generera något kapitalbehov för bristande matchning med avseende på löptid, åtminstone för något av de större svenska företagen. Detta är en konsekvens av att de genomsnittliga löptiderna för storbankernas upplåning överstiger genomsnittet på löptiderna på bankernas tillgångar, med den definition på löptid som FI använder i detta avseende. Långsiktig finansiering uppstår huvudsakligen genom emission av säkerställda obligationer samt övrig tidsbunden marknadsfinansiering i svenska kronor och andra valutor. Löptiden i bostadskrediter antas i detta avseende vara i linje med räntebindningstiden, givet företagets möjlighet att anpassa prissättningen på bostadsutlåning till förändringar i kreditspread. Även om de större bankerna i nuläget förväntas få ett kapitalkrav på noll för denna komponent så anser FI att det är betydelsefullt att FI:s metod beaktar eventuella negativa framtida förändringar i bankernas strukturella ränterisk även i detta avseende.

Summa kapitalbehov för ränterisk i bankboken

Kapitalbehovet för ränterisk i bankboken beräknas slutligen som summan av kapitalbehoven för bristande matchning med avseende på räntebindningstid och för bristande matchning med avseende på löptid.

3.5.6 Kalibrering av stressmagnitud

FI anser att det är viktigt att det sätt på vilket modellen kalibreras är tydligt beskrivet. Med en tydlig beskrivning kan företagen själva med godtagbar precision skatta kapitalbehovet och förutse förändringar i stressnivå.

Kalibreringsmetoden fokuserar på förändringarna under tre månader i räntenivån i femårspunkten på swap-räntekurvan i ett antal kritiska valutor. FI avser att använda en släpande tidsperiod på tio år som underlag för kalibreringen. Genom att för var och en av de kritiska valutorna räkna ut alla överlappande tremånadersförändringar, cirka 2 500 stycken, och sedan välja den 25:e största rörelsen i absoluta tal för varje valuta, erhålls en uppsättning av möjliga stressmagnituder. Den högsta av dessa möjliga stressmagnituder väljs sedan som den gemensamma stressnivån för alla räntekurvor. Den lägsta möjliga stressnivån kommer att vara 100 baspunkter.

De kritiska valutor som FI avser att utföra kalibreringen för är svenska kronor, euro och amerikanska dollar.

Utifrån en preliminär kalibrering av stressmagnituden utförd på tidsperioden den 30 april 2004 till den 30 april 2014 bedömer FI att magnituden blir cirka 160 baspunkter. Resultatet erhålls för tremånadersförändringar i den femåriga swapräntan i amerikanska dollar.

3.6 Proportionalitetsprincipen

3.6.1 Beräkningsgrunder för de tio största företagen

FI avser att, utöver detaljerad balansräkningsinformation för olika valutor, begära in en mer detaljerad kassaflödesanalys per valuta av de tio största företagen. Företagen behöver här endast särskilja kassaflöden hänförliga till tillgångar, skulder respektive derivat och alla kassaflöden räknas om till en gemensam rapporteringsvaluta.

Däremot är detaljgraden hög avseende räntebindningstid, där FI avser att efterfråga det faktiska datumet för räntesättningen. Anledningen till den mer detaljerade informationen kring räntebindningstiden som avses att efterfrågas är att FI vill undvika att den tidshinksindelning som används i mallen för den detaljerade balansräkningsinformationen påverkar det slutliga resultatet i allt för stor utsträckning. Detta skulle kunna leda till att företag försöker att optimera nettopositionen i respektive hink, vilket i förlängning skulle kunna påverka marknadspriserna på olika skuldinstrument på ett icke önskvärt sätt.

Vid framtagandet av diskonteringsfaktorer för specifika datum kommer FI att tillämpa en linjär interpolering mellan de årsvisa nollkupongsräntor som har räknats fram.

3.6.2 Beräkningsgrunder för mindre företag

FI avser att använda FI:s metod för bedömning av ränterisk i bankboken för mindre företag om och när FI genomför en samlad kapitalbedömning för dessa företag. Se avsnitt 1.2 för ytterligare beskrivning av metodernas omfattning.

Avseende mindre företag skiljer FI:s metod mellan företag med betydande ränterisk och företag med begränsad ränterisk. Vilka företag som anses ha betydande ränterisk avses att kommuniceras till de aktuella företagen vid senare tillfälle.

För mindre företag med betydande ränterisk avser FI att använda färdiguträknade räntekänslighetsmått för att skatta ränterisken. Dessa baserar sig på den räntekänslighet en obligation med fem procents kupong, och en löptid motsvarande medellöptiden i tidshinken, har i en räntemiljö där räntan är fem procent för alla löptider. Ansatsen är hämtad från Baselkommitténs riktlinjer för mätning av ränterisk²⁸. Dessa mindre företag med betydande ränterisk kommer endast att behöva fylla i nominella belopp i mallen för informationsinhämtning.

I de fall FI genomför en samlad kapitalbedömning för mindre företag för vilka FI bedömer att ränterisken är obetydlig kommer dessa enligt FI:s bedömning inte att behöva fylla i mallen, och FI avser inte att skatta något kapitalbehov för ränterisk för dessa företag.

²⁸ Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk, BCBS, Juli 2004.

4 Pensionsrisk

4.1 Bakgrund och syfte

Företagens ersättningar till anställda efter avslutad anställning utgörs till största delen av pensioner. Pensionsersättning tillhandahålls vanligtvis enligt formella planer eller andra formella överenskommelser mellan företaget och enskilda anställda, grupper av anställda eller deras representanter, såsom företagens kollektivavtal om tjänstepension (BTP)²⁹. Riskerna som dessa förpliktelser och de därtill hänförliga förvaltade pensionstillgångarna kan medföra för företagen beaktas inte i pelare 1³⁰. De kan dock vara betydande och behöver därför beaktas i den samlade kapitalbedömningen inom ramen för pelare 2.

Enligt av EU antagna internationella redovisningsstandarder klassificeras planer för ersättningar efter avslutad anställning som *avgiftsbestämda planer* eller som *förmånsbestämda planer* beroende på planens ekonomiska innebörd enligt dess huvudregler och villkor³¹. Det kan även finnas planer med inslag från de båda typerna.

I *avgiftsbestämda planer* är företagets förpliktelse begränsad till det belopp företaget bidrar med genom kostnadsförda premier eller avsättningar. Företagets bidrag motsvarar normalt en procentsats av aktuell lön för den anställde. Följaktligen är det den anställde som bär den aktuariella risken (risken att ersättningarna blir mindre än förväntat) och investeringsrisken (risken att de förvaltade pensionstillgångarna kommer att vara otillräckliga för att ge de förväntade ersättningarna). Även i avgiftsbestämda planer finns emellertid fall då företagets förpliktelse inte är begränsad till den överenskomna avgiften. Ett exempel är då företaget har en förpliktelse genom en garanterad avkastning på avgifterna.

I *förmånsbestämda planer* har företaget en framtida förpliktelse att lämna de överenskomna ersättningarna till nuvarande och tidigare anställda. Normalt åtar sig företaget att betala en viss procent av den anställdes slutlön vid uppnådd pensionsålder alternativt ett genomsnitt av lönen under en period före pensioneringen. Företagets framtida förpliktelse kan därmed inte begränsas genom överföring av tillgångar eller betalning av avgifter till en pensionsstiftelse, en pensionskassa eller ett försäkringsföretag, utan företaget bär i allt väsentligt såväl den aktuariella risken (att ersättningarna kommer att kosta mer än förväntat) som investeringsrisken. Företagets förpliktelse kan därför komma att öka om det aktuariella utfallet eller den faktiska avkastningen på investeringen är sämre än förväntat.

²⁹ Pensionsavtal mellan Bankinstitutens Arbetsgivareorganisation och Finansförbundet.

³⁰ Enligt tillsynsförordningen kapitaltäcks endast eventuella positiva nettotillgångar (vilka beräknas enligt IAS 19) som inte frånräknats kapitalbasen. Detta gäller i dagsläget ingen av de svenska företag FI har beaktat i konsekvensanalysen i denna promemoria.

³¹ International Accounting Standard (IAS) 19 *Ersättningar till anställda*.

I de fall då det inte föreligger tillräcklig information för att redovisa en plan som omfattar flera arbetsgivare som en förmånsbestämd plan ska företaget enligt IAS 19 *Ersättningar till anställda* redovisa planen som om den vore en avgiftsbestämd plan³².

De fyra svenska storbankerna redovisade vid utgången av 2013 sammanlagda pensionsförpliktelser om brutto cirka 91 miljarder kronor³³. Till förpliktelserna hänförliga förvaltade pensionstillgångar uppgick till cirka 94 miljarder kronor.³⁴ Eftersom dessa förpliktelser avser osäkra kassaflöden som sträcker sig långt in i framtiden beräknas de med hjälp av vedertagna aktuariella beräkningsmetoder som bygger på kritiska antaganden om exempelvis diskonteringsränta, livslängd och löneutveckling. Förändringar i tillgångsvärderingar och andra marknadsvariabler, samt använda aktuariella antaganden, kan medföra väsentlig påverkan på förpliktelsernas och pensionstillgångarnas beräknade storlek. Att de finansiella företagen håller en tillräcklig kapitalbas som täcker riskerna i de gjorda pensionsutfästelserna är av stor betydelse för stabiliteten i den finansiella sektorn.

FI redovisar i detta avsnitt FI:s metod och åtgärder för att säkerställa att pensionsrisken behandlas och genomlysas på ett konsekvent sätt, och att de svenska företagen har en kapitalbas som är tillräcklig för att täcka riskerna dessa poster ger upphov till.

4.2 FI:s ställningstagande

FI kommer att beräkna företagets kapitalkrav för pensionsrisk med en trafikljusmetod liknande den modell som används inom försäkringsområdet. FI kommer att göra vissa justeringar av metoden för att anpassa den till det överordnade regelverket som gäller för företagen inom bankområdet samt företagsspecifika faktorer.

4.3 Skälen till FI:s ställningstaganden

Riskerna med företagets pensionsförpliktelser skiljer sig i många avseenden från de risker företag hanterar i sin löpande kreditverksamhet och som specifikt beaktas i tillsynsförordningen och i lagen om kapitalbuffertar. Sådana skillnader inkluderar bland annat pensionsförpliktelsernas väsentligt längre löptider jämfört med de löptider som normalt förekommer inom bankverksamhet, samt förekomsten av olika försäkringstekniska risker. Enligt

³² IAS 19 p. 34.

³³ De mindre företagen har ofta försäkrat sina förpliktelser hos försäkringsföretag, även om de under IAS 19 ändå redovisar nettotillgångar eller skulder avseende sina pensionplaner.

³⁴ Uppgifter om pensionsförpliktelser och pensionstillgångar är hämtade från årsredovisningar för räkenskapsår 2013 för Nordea, SEB, Svenska Handelsbanken, och Swedbank och avser respektive bankkoncern.

tillsynsförordningen och lagen om kapitalbuffertar kapitaltäcks inte pensionsrisker³⁵.

I vissa fall är pensionsriskerna underställd separata regelverk. Detta kan exempelvis vara fallet när försäkringsåtagandena tryggas i en pensionsstiftelse eller försäkras hos en pensionskassa. Oavsett om pensionsriskerna är underställd separata regelverk så avser FI att beakta dem inom den samlade kapitalbedömningen inom pelare 2 genom den metod som presenteras i detta avsnitt.

FI anser att den trafikljusmetod som FI redan använder inom försäkringsområdet beaktar de huvudsakliga riskfaktorer som gäller för pensionsrisk. FI avser därför att använda en liknande trafikljusmetod i tillsynsarbetet vad gäller pensionsrisk samt vid beräkningen av kapitalbaskravet för pensionsrisk.

Det föreligger dock behov av vissa justeringar för att anpassa trafikljusmetoden till FI:s översyns- och utvärderingsprocess inom bankområdet. Sådana justeringar avser exempelvis beräkningen av befintlig kapitalbas och metodens överordnade riskkalibrering, och beskrivs i följande avsnitt.

4.4 Beskrivning av FI:s metod - trafikljusmetoden

4.4.1 Bakgrund – trafikljusmetoden inom försäkringstillsyn

Trafikljusmetoden är en del av FI:s metod för tillsynen över svenska försäkringsföretag. Trafikljuset mäter hur väl försäkringsföretag kan motstå de risker deras exponeringar mot olika finansiella risker och försäkringsrisker ger upphov till.

Metoden utformades under 2005 för att mäta finansiella risker och året därpå testades modellen på livförsäkringsföretag och tjänstepensionskassor. Metoden vidareutvecklades under 2006 och i november 2006 skickade FI ut en fullständig trafikljusmetod för synpunkter. Metoden avsåg både liv- och skadeförsäkring och omfattade finansiella risker, försäkringsrisker samt driftkostnadsrisker. Företagen hade inga avgörande invändningar och de synpunkter som lämnades avsåg detaljer avseende hur beräkningen av riskerna hade utformats. Vid utformningen av en ny version av trafikljusmetoden under

³⁵ Eventuella positiva nettotillgångar dras i normalfallet av från företagets kärnprimärkapital enligt artikel 36 i tillsynsförordningen. Under vissa förutsättningar behöver sådant frändrag inte göras, och i de fall företagen redovisar positiva nettotillgångar i balansräkning och avdrag från kärnprimärkapitalet inte görs, så ska det belopp som kvarstår, som högst utgörs av eventuella positiva *nettotillgångar* enligt IAS 19, kapitaltäckas enligt schablonmetoden eller IRK. Således kapitaltäcks enligt tillsynsförordningen varken riskerna som uppstår genom *pensionsförpliktelse* eller de till pensionsförpliktelse hänförliga förvaltrade *pensionstillgångarna* på bruttobasis.

2007 hade FI övervägt erfarenheter av testerna och i viss utsträckning de synpunkter som lämnats.

Ursprungligen fanns tre färger i Trafikljuset (rött, gult och grönt), men gult ljus togs senare bort då det förelåg tveksamheter kring hur det skulle tolkas. Rött ljus betyder att försäkringsföretaget inte har en tillräcklig kapitalbas för att klara Trafikljusets kapitalkrav.

Försäkringsbolagens rapportering av trafikljusmetoden till FI görs på samma sätt som den periodiska rapporteringen. Utfallet av trafikljusrapporteringen för försäkringsföretagen sammanfattas och presenteras på övergripande nivå i försäkringsbarometern som utkommer två gånger per år. Försäkringsbarometern ersätts från och med 2015 av en tillsynsrapport avseende försäkring. Utifrån resultatet av trafikljusmetoden kan FI göra en mer ingående tillsyn av försäkringsföretagen av både kvantitativt och kvalitativt slag.

4.4.2 Trafikljusmetoden för pensionsrisk inom pelare 2

I den trafikljusmetod som FI avser att använda för pensionsrisk inom pelare 2 värderas tillgångar och skulder utifrån verkligt värde. För verkligt värde används marknadsvärdering av tillgångar, och värdering av skulder sker enligt en så kallad bästa skattning. Därefter utsätts företaget för ett antal stressscenarier, vilka bestäms av FI. Efter tillägg av en riskmarginaljustering för scenariona resulterar detta i ett sammantaget kapitalkrav för pensionsrisk. Detta sammantagna kapitalkrav minskas därefter med företagets eventuella befintliga kapitalbas i den utsträckning denna inte inkluderats i företagets kärnprimärkapital. Den befintliga kapitalbasen kan vara positiv eller negativ. Skillnaden mellan det sammantagna kapitalkravet och den befintliga kapitalbasen utgör företagets kapitalkrav för pensionsrisk inom pelare 2 baskrav.

4.4.2.1 Totalt kapitalkrav brutto för pensionsrisk

Med trafikljusmetoden för pensionsrisk, inom ramen för pelare 2, beräknas ett totalt kapitalkrav brutto som består av följande delar³⁶:

1. Försäkringsrisker med utgångspunkt i en bästa skattning av avsättningar enligt aktsamhetsprincipen³⁷
 - Ökning av avsättningarna till följd av stressade riskantaganden
 - Ökning av avsättningarna till följd av sänkt diskonteringsränta

³⁶ Se vidare <http://www.fi.se/Rapportering/Trafikljuset/Anvisningar/>

³⁷ <http://www.fi.se/Rapportering/Trafikljuset/Methodik-och-underlag/>

2. Finansiella risker enligt värdering till verkligt värde³⁸
 - Ränterisk
 - Aktierisk
 - Fastighetsprisrisk
 - Kreditrisk
 - Valutarisk

3. Riskmarginal utöver bästa skattning av avsättningar enligt aktsamhetsprincipen

Försäkringsrisker

”Bästa skattning av avsättningar enligt aktsamhetsprincipen” ska motsvara väntevärdet av de framtida diskonterade utbetalningarna avseende företagens pensionsrisker. Beräkningarna ska vara gjorda med adekvata aktuariella metoder och utan tillämpning av implicita allmänna säkerhetstillägg. Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2013:23) om försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar kan ge vägledning om hur företagen ska värdera sina framtida utbetalningar vid inlämnandet av uppgifter till FI.

Ränteriskens påverkan på avsättningarna behandlas som nettot av dess påverkan på förpliktelserna och de därtill hänförliga förvaltade pensionstillgångarna och beskrivs nedan under avsnittet för finansiella risker.

Vid stressning av antagandena avseende försäkringsrisker i trafikljusmodellen för pensionsrisk inom ramen för pelare 2 beaktas dödlighetsrisk och sjuklighetsrisk. Annullationsrisk bedöms inte vara relevant³⁹. Vid stressning beräknas ett kapitalkrav baserat på slumpfel och parameterfel. Slumpfel är ett mått på storleken av avvikelser från väntevärdet. Parameterfel tar hänsyn till andra dödlighets- och sjuklighetsantaganden.

Finansiella risker

De förvaltade pensionstillgångarna medför betydande risker både som en följd av tillgångarnas egna risker och det sätt tillgångarna och skulderna samvarierar. Storleken på de finansiella riskerna kan skilja sig betydligt mellan olika företag beroende på deras specifika tillgångsfördelning och löptidsstrukturen på deras räntebärande tillgångar och pensionsförpliktelser.

³⁸ <http://www.fi.se/Rapportering/Trafikljuset/Anvisningar/>

³⁹ Annullationsrisk avser risken att antaganden om förmånstagares beteende avseende uppehåll i premiebetalningar eller upphörande, förnyelse och återköp av försäkringskontrakt underskattar förmånstagarnas faktiska beteende. Annullationsrisk kan vara en betydelsefull risk för försäkringsföretag men är inte applicerbar på pensionsåtaganden där företaget står för premiebetaling och risk och förmånstagarens prestation begränsas till dess anställning.

Ränterisk är risken att företagets kapitalposition påverkas negativt av förändringar i marknadsräntorna. Kapitalkravet för ränterisken beräknas utifrån i vilken utsträckning tillgångar och skulder påverkas av givna förändringar i nivån på marknadsräntorna. Beräkningen i stresstestet delas upp i räntebärande tillgångar med tillhörande räntederivat och bästa skattningen av försäkringsåtaganden. Tillgångar respektive åtaganden delas upp i fyra kategorier: nominell och real ränta i svenska kronor, euro och annan utländsk valuta. Företaget ska beakta effekten av att marknadsräntorna i samtliga av de fyra kategorierna antas röra sig i samma riktning, det vill säga antingen stiger eller faller. Om det är mest ofördelaktigt för företaget att samtliga marknadsräntor faller, ska företaget beräkna effekten av ett fall, annars beräknas effekten av en stigning. Räntekänsligheten i tillgångar respektive förpliktelser uttrycks som en parallellförskjutning av räntekurvorna.

Aktiekursrisk är risken att marknadsvärdet på en aktieinvestering sjunker. Kapitalkrav för aktiekursrisken mäts genom att effekterna av en procentuell nedgång i marknadsvärdet på aktierna beräknas. Aktieexponeringen är uppdelad på svenska och utländska aktier.

Fastighetsprisrisk är risken att marknadsvärdet på en fastighetsinvestering sjunker i värde och mäts som en minskning av marknadsvärdet.

Kreditrisk är risken för att priset på räntebärande tillgångar med kredit- eller motpartsrisk förändras och mäts genom en beräkning av hur värdet på dessa förändras om den genomsnittliga kreditspreaden ökar enligt ett visst scenario. Med kreditspread avses här skillnaden i ränta mellan den räntebärande tillgången och den riskfria räntan⁴⁰, oavsett om den skillnaden utgör en premie för kredit-, motparts-, likviditetsrisk eller något annat.

Valutarisk är risken för ökad (valuta-) exponering i tillgångar och skulder till följd av förändringar i valutakurserna och mäts som en kursförändring gentemot svenska kronor för respektive utländsk valuta. Företagets nettoexponering beräknas utifrån varje enskild utländsk valuta, efter matchning mot skuldsidan i balansräkningen.

Nedan presenteras i tabellform de parametrar för stressning av finansiella risker som gäller vid den tidpunkt denna promemoria remitteras. Dessa parametrar kan ändras och de parametervärden som kommer att gälla vid varje tidpunkt kommer att finnas tillgängliga på FI:s webbplats.

⁴⁰ Med ”riskfri ränta” avses här gällande marknadsränta på statsskuldsväxlar eller statsobligationer.

Tabell 4.1 Stress av finansiella risker i trafikljusmetoden

Riskkategori	Scenario
Ränterisker	
Ränterisk nominell ränta SEK	+/- 100 baspunkter
Ränterisk realränta SEK	+/- 50 baspunkter
Ränterisk EUR	+/- 100 baspunkter
Ränterisk i annan utländsk valuta	+/- 100 baspunkter
Aktierisk	
alt. 1 (ingen valutarisk tillkommer),	
svenska	- 40 procent
utländska	- 37 procent
alt. 2 (valutarisk tillkommer),	
svenska	- 40 procent
utländska	- 35 procent
Fastighetsprisrisk	- 35 procent
Kreditrisk (ökning av kreditpread)	Max av (100 procent; 25 baspunkter)
Valutarisk	+/- 10 procent

Riskmarginal

Riskmarginalen ska motsvara ett belopp som en utomstående part kan förväntas kräva, utöver värderingen enligt bästa skattningen, för att ta över förpliktelserna. Företaget ska göra en egen bedömning av riskmarginalen.

Om företaget inte kan göra en egen detaljerad bedömning så ska en uppskattning göras med hjälp av en standardparameter. Riskmarginalen enligt den uppskattningen ska då utgöras av bästa skattningen för avsättningen multiplicerad med standardparametern fem procent.

Påverkan av eventuell riskreducering såsom exempelvis användande av derivatinstrument

För derivat mäts risken genom att den underliggande tillgången förändras i enlighet med respektive scenario. Exempelvis ska således värdeförändringen för en aktieoption beräknas baserat på värdeförändringen i den underliggande aktien.

Val av räntesats för att beräkna framtida utbetalningar avseende företags pensionsrisker

Räntesatser för beräkning av framtida utbetalningar avseende företags pensionsrisker ska enligt FI:s metod fastställas med ledning av Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar. Diskonteringsräntekurvan utgår från marknadsnoteringar för ränte-swappar samt en modellerad långsiktig terminränta. Marknadsräntorna ges full vikt upp

till tio år, varefter de fasas ut linjärt upp till tjugo år. Därefter ska kurvan fullt ut konvergera till den långsiktiga terminsräntan.

Nivån på den modellerade långsiktiga avkastningen, uttryckt genom terminsräntan, är ett mått på nivån på den avkastning som förväntas kunna erhållas på så kallade riskfria tillgångar⁴¹ över ett mycket långt tidsperspektiv. Den långsiktiga terminsräntan i svenska kronor har fastställts till 4,2 procent. Denna nivå baseras på antaganden om en långsiktig realränteavkastning på 2,2 procent och ett antagande om inflation på 2 procent.

Föreskrifterna innehåller även särskilda bestämmelser om hur företagen ska bestämma diskonteringsräntekurvan för norska kronor, danska kronor, euro, brittiska pund och amerikanska dollar. För övriga valutor ska samma värden användas som anges för svenska kronor.

Diskonteringsmetoden som beskrivs ovan skiljer sig betydligt från de metoder företagens redovisade avsättningar beaktar enligt IAS 19. IAS 19 föreskriver att företag ska använda ”förstklassiga företagsobligationer” och i de fall sådana inte finns tillgängliga för de löptider som beaktas ska företag använda avkastningen på statsobligationer. Normalt leder den försäkringstekniska diskonteringsmetoden till lägre värderingar av de försäkringstekniska avsättningarna än IAS 19, vilket innebär att nettotillgångarna normalt blir större enligt FI:s metod. Samtliga fyra svenska storbanker redovisar negativa nettotillgångar enligt IAS 19 för sina pensionsförpliktelser.

4.4.2.2 Totalt kapitalkrav netto för pensionsrisk

Trafikljusmetoden ger upphov till ett totalt kapitalkrav netto efter justering för diversifiering mellan olika riskkategorier genom korrelationskoefficienter. Korrelationerna ska avspegla korrelationerna under de stressade omständigheter som mäts enligt metoden. Dessa korrelationer är svårskattade och kan endast bli mycket approximativa. FI har därför valt att arbeta med förenklade korrelationsantaganden i trafikljusmetoden.

Totalt kapitalkrav netto beräknas med en kvadratrotformel med följande korrelationskoefficienter:

- $\rho(\text{Dödlighet, Sjuklighet}) = 25 \%$
- $\rho(\text{SEK nom, SEK real}) = \rho(\text{SEK nom, EUR}) = 80 \%$
- $\rho(\text{SEK real, EUR}) = 50 \%$

⁴¹ Avkastningskurvan för statspapper (främst långa statsobligationer) samt korta styrräntor utgör approximation för den avkastning som kan erhållas för ”riskfria tillgångar”.

FI accepterar endast i begränsade fall diversifieringseffekter vid beräkning av kapitalkrav inom bankområdet. För försäkringsföretag är emellertid diversifieringseffekter en integrerad del av den samlade riskbedömningen och eftersom FI avser att använda en metod för pensionsriskbedömningen som baseras på de metoder som används inom försäkringsområdet anser FI att det är rimligt att beakta diversifieringseffekter i bedömningen av kapitalkravet för pensionsrisk.

4.4.2.3 Befintlig kapitalbas för pensionsrisk

Nettot av ett företags pensionsförpliktelser, och dess därtill hänförliga förvaltade pensionstillgångar, kan vid varje tidpunkt vara en nettotillgång eller en nettoskuld. Enligt IAS19 balansförs endast nettotillgångarna (positiva eller negativa), medan en upplysning om de faktiska tillgångarna och skulderna på bruttobasis lämnas i fotnoter. Vid beräkningen av företagets kapitalbas görs ett avdrag från kärnprimärkapitalet för nettotillgångarna avseende förmånsbestämda pensionsplaner i de fall dessa är positiva⁴² medan en negativ balans fortsatt belastar kärnprimärkapitalet och därmed kapitalbasen. Detta kan anses vara en logisk konsekvens av att tillsynsförordningen inte specifikt beaktar riskerna i pensionsförpliktelserna; genom justeringen beaktas varken riskerna som pensionsförpliktelserna ger upphov till inom pelare 1 eller det kapital (om det är positivt) som företaget har allokerat för sådana risker. FI anser emellertid att den befintliga kapitalbasen avseende förmånsbestämda pensioner ska få tillgodoräknas vid beräkningen av återstående kapitalkrav inom pelare 2 enligt beräkningsmetoden nedan.

Den befintliga kapitalbasen avseende förmånsbestämda pensioner, som kan vara positiv eller negativ, föreslås beräknas enligt följande tabell.

Tabell 4.2 Beräkning av befintlig kapitalbas för pensionsrisk

+	Eventuella positiva nettopensionstillgångar enligt IAS 19 som dragits av från företagets kärnprimärkapital
+/-	Påverkan av förändrade aktuariella antaganden såsom justering av diskonteringsmetod från IAS 19 till trafikljusmetoden ⁴³
+/-	Eventuella andra justeringar enligt 4.4.4 och 4.4.5 nedan
=	Befintlig kapitalbas för beräkning av kapitalkrav för pensionsrisk

⁴² Under vissa förutsättningar medger tillsynsförordningen att ett sådant avdrag ska reduceras.

⁴³ Vid val av diskonteringsmetod finner företagen vägledning i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar.

Nettotillgångar enligt IAS 19

Den befintliga kapitalbasen beräknas enligt FI:s metod med utgångspunkt i redovisningen av nettopensionstillgångar i enlighet med IAS 19, i de fall dessa nettotillgångar är positiva och har dragits av i beräkningen av kärnprimärkapitalet. Som beskrivs ovan ska företagen i de fall förmånsbestämda planer enligt IAS 19 klassificerats som avgiftsbestämda i sin interna kapitalutvärdering uppge på vilket sätt detta överskott eller underskott fastställts och beaktats i företagets kapitalutvärdering. I de fall sådant kapital inte dragits av från företagets redovisade kapitalbas så ska det inte inkluderas i beräkningen av befintligt kapital för beräkningen av kapitalkrav för pensionsrisk.

Förändrade aktuariella antaganden

Justering ska göras för förändrade aktuariella antaganden såsom skillnader i diskonteringsmetod mellan IAS 19 och Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar. Effekten av justeringar avseende förändrade antaganden läggs till eller dras från den existerande kapitalbasen.

Andra justeringar

Eventuella justeringar för koncentrationsrisk och innehav av aktier i det egna företaget beskrivs i 4.4.3 och 4.4.4 nedan.

Summa befintlig kapitalbas

Summan av nettotillgångar enligt IAS 19, i de fall dessa är positiva och har dragits av i beräkningen av kärnprimärkapitalet, justeringseffekt för förändring av diskonteringsmetod enligt IAS 19, justeringseffekt för förändring av försäkringstekniska antaganden och andra justeringseffekter i enlighet med tabell 4.2 ovan utgör bankens befintliga kapitalbas för bedömningen av eventuellt ytterligare kapitalkrav inom pelare 2 för pensionsrisker. Sådant summa befintlig kapitalbas kan vara positiv eller negativ, även om komponenten nettotillgångar enligt IAS 19 endast kan vara positiv eller noll.

4.4.2.4 Kapitalkrav för pensionsrisk inom pelare 2 baskrav

Trafikljusmetodens beräkning av försäkringsrisker, finansiella risker och riskmarginal ger upphov till ett kapitalkrav brutto. Kapitalkravet summeras efter justering för korrelationsantaganden och resultatet ger det totala kapitalkravet netto. Från det totala kapitalkravet netto subtraheras därefter företagets befintliga kapitalbas för bedömningen av eventuellt ytterligare kapitalkrav inom pelare 2 för pensionsrisker.

Om resultatet av ovanstående beräkning är positivt utgör det kapitalkravet för pensionsrisk inom pelare 2 baskrav.

Om resultatet är negativt sätts kapitalkravet för pensionsrisk inom pelare 2 baskrav till noll.

Kapitalkravet inom pelare 2 blir således ett nettokapitalkrav som motsvarar det återstående kapitalkravet efter avdrag för eventuellt befintligt kapital som inte inkluderats i företagens redovisade kärnprimärkapital.

4.4.3 Koncentrationsrisker

Kapitalkraven enligt trafikljusmetoden baseras på ett antagande om väl diversifierade exponeringar inom varje tillgångsslag. I de fall detta antagande inte håller kan FI behöva göra en bedömning av eventuellt ytterligare kapitalbehov inom pelare 2. Sådana bedömningar beaktas inte i denna promemoria.

4.4.4 Egna aktier

Justering av befintligt kapital ska göras för eventuella innehav av aktier i det egna företaget. Det belopp som i sådana fall dras av i beräkningen av befintligt kapital ska också dras av i beräkningen av kapitalkrav för aktierisk.

4.4.5 Beaktande av andra valutor än svenska kronor

Diskontering av förpliktelser i andra valutor än svenska kronor ska fastställas med ledning av Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar där företagen ska använda marknadsnoteringar för ränte-swappar. Föreskrifterna innehåller även särskilda bestämmelser om hur företagen ska bestämma diskonteringsräntekurvan för norska kronor, danska kronor, euro, brittiska pund och amerikanska dollar. För övriga valutor ska samma värden användas som anges för svenska kronor.

4.4.6 Kalibrering

Försäkringsområdets trafikljusmetodutgår ifrån att riskantaganden väljs så att de approximativt uppnår en 99,5 procentkvantil för de möjliga utfallen på ett år. För att öka denna till en 99,9 procentkvantil avser FI att öka kapitalkravet jämfört med kapitalkravet i försäkringsområdets trafikljusmetod med 20 procent, baserat på antagandet att riskerna är normalfördelade.

4.4.7 Kapitalkrav för pensionsrisk inom pelare 2 baskrav

FI:s bedömning av företagens kapitalbehov för pensionsrisk inom pelare 2 kommer att beräknas som skillnaden mellan totalt kapitalkrav netto för pensionsrisk enligt avsnitt 4.4.2.2 och befintlig kapitalbas för pensionsrisk enligt avsnitt 4.4.2.3. I de fall företag har befintligt kapital, som inte beaktas i

företagets kapitalbas, motsvarande eller överstigande kapitalbehovet så blir kapitalkravet inom pelare 2 baskrav därmed noll. Kapitalkravet inom pelare 2 baskrav blir således ett nettokapitalkrav som motsvarar det återstående kapitalkravet efter avdrag för eventuellt befintligt kapital som inte inkluderats i företagets redovisade kärnprimärkapital.

5 Samvariation mellan pensionsrisk och ränterisk

5.1 Introduktion

Företagens kapitalkrav för pensionsrisk avser normalt i betydande utsträckning risken för lägre räntor. Företagens kapitalkrav för ränterisk i bankboken avser emellertid normalt risken för högre räntor. Eftersom samma riskfaktor inte kan röra sig i två riktningar kan det således finnas en riskreducerande effekt mellan pensionsrisk och ränterisk. FI behöver därför ta ställning till om denna riskreducerande effekt ska beaktas.

5.2 FI:s ställningstagande

FI avser att inte beakta eventuell omvänd samvariation mellan de olika risktyper som denna promemoria behandlar i sin samlade kapitalbedömning.

5.3 Skälen till FI:s ställningstagande

FI anser att omvänd samvariation mellan olika risktyper avseende samma riskfaktor, i detta fall räntor, kan vara betydelsefull och leda till minskad sammanvägd räntekänslighet för företagen. Emellertid är den faktiska överordnade betydelsen av sådan riskreducerande effekt starkt beroende av omständigheterna, inte minst huruvida eventuellt överskjutande kapitalbas avseende pensionsrisk kan överföras till bankens övriga verksamhet, och vice versa.

Det befintliga kapital som beaktas i bedömningen av kapitalkrav för pensionsrisk avser i förekommande fall i betydande utsträckning förändringen i diskontering mellan trafikljusmetoden och IAS 19. Kapital som uppstår genom förändring i skuldvärdering mellan IAS 19 och trafikljusmetoden är inte tillgängligt inom övrig verksamhet. Betydande metodförändringar skulle också krävas om en sådan samvariation skulle beaktas, exempelvis i beräkningen av kapitalkrav för pensionsrisk där ränterisken bidrar till korrelationseffekter som minskar kapitalkravet.

Den sammanvägda påverkan av eventuell samvariation avseende ränterisk på företagens kapitalkrav skulle därför enligt FI:s bedömning bli väsentligt lägre om relevanta omständigheter och behovet av ytterligare justeringar hade beaktats. Av den anledningen avser FI inte beakta sådan samvariation mellan de olika risktyper som denna promemoria avser i myndighetens samlade kapitalbedömning. Tillvägagångssättet är också i överensstämmelse med FI:s generella ställningstagande i kapitalkravspromemorian om att inte reducera kapitalbehovet i pelare 2 på grund av riskdiversifiering mellan risktyper, även om den omvända samvariationen mellan pensionsrisk och ränterisk kan sägas vara mer direkt än diversifieringseffekter generellt.

6 Genomlysning

Som beskrivs i kapitalkravspromemorian kommer FI att kvartalsvis publicera resultaten av den samlade kapitalbedömningen, inklusive resultatet av de metoder som beskrivs i denna promemoria, på gruppnivå för de tio största företagsgrupperna. Publiceringen innehåller alla delar av kapitalkravet, även systemrisk, riskviktsgolv för bolån och den kontracykliska bufferten.

Bedömningen av de risktyper som behandlas i denna promemoria sker i normalfallet årsvis inom den samlade kapitalbedömningen. Därför kommer i normalfallet, åtminstone inledningsvis, beräkningen av dessa delar, på grundval av FI:s metoder, inte att uppdateras i den kvartalsvisa redovisningen. Det belopp som fastställs årsvis i kronor redovisas istället varje kvartal som en procentsats av det riskvägda exponeringsbeloppet.

FI kan komma att uppdatera bedömningen av kapitalbehovet för de risktyper som behandlas i denna promemoria oftare än årsvis om och när förutsättningarna för bedömningen förändras betydligt. De delar av den samlade kapitalbedömningen som avser systemrisk, det vill säga riskviktsgolvet, den kontracykliska bufferten samt kapitalkravet för systemrisk⁴⁴, kommer både att uppdateras och redovisas på kvartalsbasis.

FI:s samlade kapitalbedömning avseende ett visst räkenskapsår färdigställs normalt under andra halvan av det påföljande året.

Företagen ska fyra gånger per år offentliggöra resultatet av företagets interna process för bedömning av kapitalbehov⁴⁵. Företagen kan, men behöver inte, välja att använda FI:s metoder i sin egen bedömning av sina kapitalbehov (se även avsnitt 1.3).

⁴⁴ Med detta avses de två procentenheter kärnprimärkapital som inom ramen för pelare 2 åläggs de fyra storbankerna på gruppnivå. För mer information, se kapitalkravspromemorian.

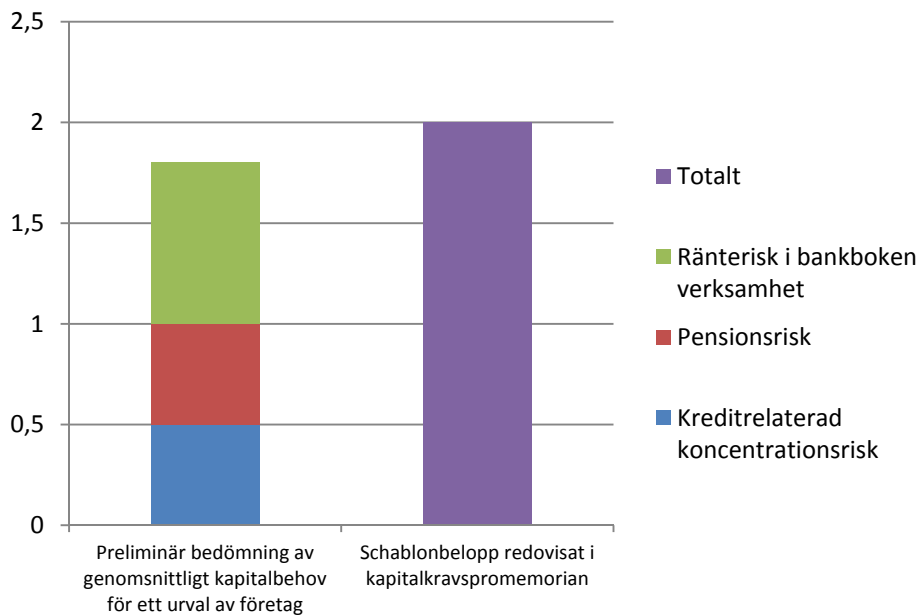
⁴⁵ Se 5 kap. 8 § Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2014:12) om tillsynskrav och kapitalbuffertar.

7 Konsekvensanalys

FI redovisar de övergripande konsekvenserna av FI:s föreslagna tillämpning av de nya kapitaltäckningsreglerna i kapitalkravspromemorian. I den konsekvensanalysen använde FI ett samlat schablonbelopp för de tre riskgrupper som behandlas i denna promemoria, samt i vissa fall även avseende andra risker⁴⁶, motsvarande 1,5 procent kärnprimärkapital och 2,0 procent totalkapital för de fyra storbankerna samt 1,3 procent kärnprimärkapital och 2,0 procent totalkapital för de sex övriga företagen⁴⁷. Samtliga procenttal baseras på totalt riskvägt exponeringsbelopp.

I detta avsnitt redovisas en preliminär beräkning av totalkapitalkraven för ett urval av företag jämfört med ovanstående schablonbelopp. De redovisade beräkningarna baseras på data som rapporterats in till FI. Eftersom FI:s datamaterial är preliminärt och inte fullt ut reflekterar FI:s metoder så som de presenteras i denna promemoria redovisas inte namnen på företagen och resultaten bör endast ses som indikativa. FI kommer att uppdatera konsekvensanalysen vid publiceringen av den slutliga promemorian.

7.1 Preliminär bedömning av totalt kapitalkrav enligt FI:s metoder för kreditrelaterad koncentrationsrisk, ränterisk i bankboken och pensionsrisk som procent av totalt riskvägt exponeringsbelopp

⁴⁶ Sådana ytterligare kapitalkrav kan avse exempelvis bristande riskhantering och modellrisk och behandlas inte i denna promemoria.

⁴⁷ Den högre delen kärnprimärkapital som del av totalkapitalkravet för storbankerna beaktar de ytterligare systemriskkraven i form av kärnprimärkapital inom pelare 1 och pelare 2 som i promemorian endast appliceras på storbankerna. Av den anledningen blir andelen kärnprimärkapital högre för dessa banker.

Som framgår av diagram 7.1 ovan visar FI:s preliminära beräkningar att kapitalkravet inom pelare 2 för de tre risktyperna som behandlas i denna promemoria i genomsnitt ligger på 1,8 procent av totalt riskvägt exponeringsbelopp. Detta är i linje med den nivå på 2,0 procent som angavs som schablonbelopp i kapitalkravspromemorian. Emellertid skiljer sig resultaten betydligt mellan de företag FI har beaktat i denna konsekvensanalys, inte minst beroende på bedömningen av kapitalkrav för pensionsrisk. För flera företag överstiger det befintliga kapitalet avseende pensionsförpliktelser som FI inkluderar i beräkningen men som inte beaktas i företagets redovisade kärnprimärkapital, det uppskattade kapitalkravet enligt FI:s metod för pensionsrisk. För dessa företag tillkommer inget kapitalkrav för pensionsrisk inom pelare 2 baskrav. Schablonbeloppet som användes i kapitalkravspromemorian beaktar även eventuella ytterligare, normalt mindre betydande, risker, huvudsakligen avseende bristande riskhantering eller modellrisk, för de företag som omfattas av sådana kapitalkrav. Sådana ytterligare kapitalkrav beaktas inte i denna promemoria.

För de individuella företag som ingår i underlaget för FI:s preliminära beräkning i diagram 7.1 varierar det sammanlagda kapitalkravet för koncentrationsrisk, ränterisk i bankboken samt pensionsrisk mellan 0,8 procent och 2,3 procent av företagets totala riskvägda exponeringsbelopp.

Eftersom företagets genomsnittliga kapitalkrav enligt FI:s preliminära bedömning är i linje med det schablonbelopp FI använt i kapitalkravspromemorian så anser FI att kapitalkravspromemorians konsekvensanalys fortfarande är aktuell. Den ytterligare riskkalibrering som införandet av FI:s metoder medför innebär att vissa företags kapitalkrav kommer att överstiga det schablonbelopp som tidigare redovisats. Det är dock FI:s bedömning att nyttan av en mer precis riskkalibrering bör överstiga kostnaderna för eventuellt ytterligare kapitalkrav för vissa företag.

FI noterar också att företagen även tidigare varit underställda kapitalkrav för de nu aktuella riskgrupperna under den samlade kapitalbedömningen. Den huvudsakliga skillnaden mot tidigare praxis är att kapitalkraven framöver kommer att baseras på fastställda och transparenta metoder, och att resultaten framöver kommer att redovisas offentligt i enlighet med avsnittet om genomlysning.

Ordlista

- Pensionsstiftelse:** En av arbetsgivare grundad stiftelse vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande i enlighet med lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.
- Pensionskassa:** Understödsförening som registrerats enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar. Denna lag upphörde att gälla den 1 april 2011. Understödsföreningar regleras därmed av övergångsbestämmelserna i 7 § lagen (2010:2044) om införande av försäkringsrörelselagen (2010:2043).
- IAS 19:** Av International Accounting Standards Board (IASB) utgiven redovisningsrekommendation avseende ersättningar till anställda som omfattar redovisning av pensionsutfästelser.
- Samlad kapitalbedömning:** FI:s bedömning av företagets risker och det kapitalbehov riskerna medför.
- Pelare 2 baskrav:** Del av det kapitalkrav som följer av den samlade kapitalbedömningen. Pelare 2 baskrav omfattar kapitalbasbehov för att täcka risker eller riskelement som inte täcks av pelare 1 och i särskilda fall kapital för brister i styrformer, processer och rutiner.
- Kapitalplaneringsbuffert:** Del av det kapitalkrav som följer av den samlade kapitalbedömningen. Kapitalplaneringsbufferten syftar till att företaget *fortlöpande* ska kunna upprätthålla intern kapitalbas som är tillräckligt.
- Det kombinerade buffertkravet:** Det totala buffertkrav som är tillämpligt för respektive företag och som består av kapitalkonserveringsbufferten (för alla), den kontracykliska kapitalbufferten (som varierar över tid och mellan exponeringar i olika länder) och systemriskbufferten, kapitalbuffert för globala systemviktiga institut samt kapitalbuffert för övriga systemviktiga institut.

Riskvikt:

Värde som används vid beräkning av riskvägda tillgångar. För att räkna fram bankens riskvägda tillgångar multipliceras varje kredits exponeringsbelopp med en riskvikt. Riskvikten bestäms utifrån den enskilda kreditens oförväntade förlust. Hög riskvikt innebär större risk än en låg riskvikt.

8 Bilaga 1: Instruktion för ifyllande av mall för informationsinhämtning avseende ränterisk i bankboken.

8.1 Om mallen

Mallen för informationsinhämtning utgörs av ett excel-dokument med fyra ark:

- Grundinformation – ett ark för lämnande av information kring ränteomsättning och förfall uppdelat på tidshinkar och balansräkningsinstrument.
- Avancerad information – ett ark för mer detaljerad kassaflödesinformation, där exakta tidpunkter för ränteomsättning och förfall anges för breda kategorier som tillgångar, skulder och derivat.
- Optionsenkät – ett ark för information rörande optionsrisk.
- Basisriskenkät – ett ark för information rörande basisrisk.

Av de två första typerna finns det ett ark per valuta i gruppen svenska kronor, norska kronor, danska kronor, euro och amerikanska dollar. Om ett företag inte har räntebärande exponeringar inom någon av dessa valutor, eller om den har exponeringar motsvarande mindre än 5 procent av den totala balansomslutningen i en viss valuta, kan motsvarande ark lämnas tomt. Alla räntebärande exponeringar i valutor som utgör mindre än 5 procent av den totala balansomslutning kan räknas om till en gemensam rapporteringsvaluta och rapporteras in i arken benämnda ”XXX”. Om ett företag har en räntebärande volym utöver 5 procent av balansomslutningen i bankboken i en viss valuta som inte är någon av svenska kronor, norska kronor, danska kronor, euro eller amerikanska dollar, så ska företaget skapa ett nytt ark för grundinformation för den valutan, och även för avancerad information om det är relevant för företaget.

Det finns endast en optionsenkät och basisriskenkät i mallen för informationsinhämtning.

8.2 Grundinformation

Arken för den grundläggande informationsinhämtning benämns ”XXX”, där XXX motsvarar den treställiga valutakoden för de positioner som rapporteras i arket. Alla företag ska fylla i arken för grundinformation. Dock behöver mindre företag endast fylla i nominella belopp, medan medelstora och stora företag även ska ange kupongbetalningar. Om inte annat anges ska informationen lämnas på konsoliderad nivå för företagsgruppen. Eventuella interna transaktioner och derivat inom den konsoliderade bankboken ska inte vara med i den lämnade informationen. Däremot ska derivat och transaktioner mellan bankboken och handelslagret vara med. De nominella beloppen ska

kunna jämföras mot de uppgifter företaget lämnar angående exempelvis lånevolymer i sin redovisning.

Den treställiga valutakoden i var arks namn anger ursprungsvalutan för de positioner som redovisas i respektive ark. Företagen ska lämna informationen om nominella belopp och kupongbetalningar i ursprungsvalutan. Fältet konverteringsfaktor används av FI för att ange standardiserade växelkurser som är desamma för alla företag. Nedan anges hur de olika instrumentgrupperna i arket för grundinformation ska fyllas i.

8.2.1 Tillgångar och skulder

8.2.1.1 Med fastställd räntebindningstid

Skulder och tillgångar med kontrakterad ränta läggs in på så sätt att det nominella beloppet registreras i den tidshink där nästa ränteomsättning sker. De kuponger som betalas under löptiden läggs in till sitt fulla belopp i de tidshinkar som bäst motsvarar kupongdagarna.

8.2.1.2 Utan fastställd räntebindningstid

Icke tidsbundna åtaganden och tillgångar läggs in till sitt fulla belopp i den kortaste tidshinken, alternativt om företaget använder en modellerad räntebindningstid i sin interna riskmätning ska denna anges. I Finansinspektionens metod bidrar inte icke tidsbundna åtaganden och tillgångar till utfallet, men uppgifter om modellerade räntebindningstider kan komma att användas i utvärderingen av företagens interna modeller.

8.2.1.3 FRN och indexerad in- och utlåning

Floating rate notes (FRN) är obligationer med en löptid som skiljer sig från räntebindningstiden. En FRN:s särart är att den har två räntekomponenter. Dels betalar den en flytande marknadsränta under löptiden, vars framtida värde i olika scenarion påverkas av hur swap-räntan rör sig. Dels innehåller den en fast kupong som kan relatera till emittentens kreditvärdighet vid utgivandet av obligationen.

Analogt förekommer det att banker lånar in och lånar ut pengar med ett fastställt återbetalningsdatum, men med en ränta som periodvis sätts om i relation till en referensränta (ex. 3M STIBOR).

I FI:s metod ska FRN representeras som två syntetiska instrument - en obligation med fast ränta och en tillhörande ränte-swap. Den fasta kupongen på den syntetiska obligationen ska vara lika med den ungefärliga swap-räntan för den kvarvarande löptiden på kontraktet plus den kontrakterade spreaden i kontraktet. Den fasta kupongen i den syntetiska swappen ska vara lika med den ungefärliga swap-räntan för den kvarvarande löptiden på kontraktet.

På liknande sätt ska tidsbegränsade, indexerade lån läggas in som ett syntetiskt lån med fast ränta, och en tillhörande ränte-swap.

I och med denna dekomponering av FRN möjliggörs analyser både av hur de bidrar till företagets känslighet mot förändringar i marknadsräntan och hur de bidrar till företagets känslighet mot förändringar i företagets kreditspread.

8.2.2 Derivat

8.2.2.1 Ränte-swappar

Ränte-swappar ska registreras med två nominella belopp med motsatt tecken som placeras in i de tidshinkar som bäst motsvarar räntebindningstiden i respektive ben. En nyligen ingången ränte-swap där banken betalar fast ränta i fyra år mot att erhålla en kvartalsvis omsatt ränta ska alltså läggas in med ett negativt nominellt belopp i fyraårshinken, och ett positivt nominellt belopp i tremånadershinken. De fasta kuponger som banken ska betala läggs in som negativa flöden i respektive tidshink. Endast de kända ränteflödena i det flytande benet läggs in.

8.2.2.2 Ränteterminer

Räntederivat som avser säkra en enda ränteperiod läggs in som två nominella belopp med motsatt tecken, på så sätt att deras nettoposition motsvarar derivatet. För exempelvis en köpt FRA innebär detta att det positiva nominella beloppet läggs i den tidshink som bäst motsvarar startdatum på underliggande ränteperiod. I den tidshink som bäst svarar mot terminens slutdatum läggs ett negativt nominellt belopp. Om terminen är såld blir förhållandet det omvända vad gäller tecknet på beloppen. Den kontrakterade räntan i terminen läggs i den senare tidshinken, med positivt tecken om terminen är köpt.

8.2.2.3 Obligationsterminer

Obligationsterminer är kontrakt om att i framtiden köpa en obligation till ett visst pris. De kan avräknas löpande eller vid terminens utgång. En köpt obligationstermin, där företaget har avtalat om att köpa en obligation till ett visst pris vid ett framtida datum läggs in på samma sätt som den underliggande obligation skulle ha lagts in, d.v.s med ett positivt nominellt belopp i den tidshink som bäst motsvarar den underliggande obligationens förfalldatum. I den tidshink som bäst motsvarar terminens utgångsdatum läggs det negativa nominella beloppet. Endast kupongbetalningar mellan terminens utgångsdatum och obligationens förfalldatum läggs in i mallen.

8.2.2.4 FX-swappar

FX-swappar, som består av ett spot-kontrakt på att köpa en viss valuta, och ett forward-kontrakt på att sälja samma valuta (eller omvänt) läggs in med de nominella beloppen i respektive ark beroende på valuta.

8.2.2.5 Ränte-swappar mellan olika valutor

Ett derivat som säkrar valutakursrisk och ränterisk samtidigt är ränte-swappar med olika valuta i respektive ben. Dessa delas upp i sina respektive ben som läggs in i respektive ark beroende på valuta. Varje ben i swappen läggs in på samma sätt som motsvarande ben i en ränte-swap beroende på om det är en fast eller flytande ränta i swappen.

8.2.2.6 Kreditderivat

Genom att ingå ett kreditderivat, där banken betalar eller erhåller en fast kupong i gengäld för skydd eller utställt skydd mot en att en viss motpart går i konkurs, kan kupongbetalningarna på tillgångssidan påverkas. För dessa derivat ska det nominella beloppet och de fasta kupongerna läggas in i mallen. I beräkningen av ränterisk kommer kupongerna att adderas till kupongerna för tillgångarna. Köpt skydd läggs in med negativt nominellt belopp och kupongbetalningar.

8.3 Avancerad information

De mest avancerade företagen ska utöver grundinformationen även lämna avancerad information och fylla i en detaljerad beskrivning av kassaflödena i arken ”Detaljerade_Kassaflöden_XXX”, där XXX representerar en treställig valutakod. Här är kraven lägre på att skilja ut källorna till kassaflödena. Fokus ligger istället på att i detalj ange när i tiden de inträffar.

8.3.1 Tidsangivelse

Tiden för när ett visst kassaflöde inträffar ska anges som delar av år. Tidpunkten för kassaflödet ska läggas in som antal år, uträknat med ACT/ACT på så sätt att framtida datum med samma månad och dag som rapportdatumet motsvaras av ett heltal.

8.3.2 Kassaflöden

De kassaflöden som ska rapporteras är nominella belopp och kupongbetalningar, enligt samma principer som för vad som ifylls i arken för grundinformation. Skillnaden är flöden summeras i ett antal kategorier:

- **Tillgångar** – motsvarar nominella belopp och kupongbetalningar för räntebärande tillgångar i bankboken.
- **Skulder, exklusive eget kapital och icke tidsbunden inlåning** – motsvara nominella belopp för räntebärande skulder med kontrakterad räntebindningstid.

- **Skulder med modellerad duration** – motsvarar nominella belopp i enlighet med den eventuellt modellerade räntebindningsstrukturen för eget kapital och/eller icke-tidsbunden inlåning.
- **Räntederivat** – motsvarar nominella belopp och kupongbetalningar för derivat som används för att säkra ränterisk och/eller valutarisk i bankboken.

8.4 Enkät kring optionsrisk

Enkäten kring optionsrisk ska vid förfrågan fyllas i av alla företag. Företagen ska ange huruvida de har exponering mot inbäddade, explicita (i form av fristående kontrakt), eller beteendemässiga optioner. Om företaget har sådana exponeringar ska den nominella storleken på exponeringen anges. Exponeringen ska i denna enkät alltid anges som ett positivt nominellt belopp, men i netto kolumnen kan sådana optioner som företaget både har sålt och köpt räknas bort.

8.5 Enkät kring basisrisk

Enkäten kring basisrisk ska vid förfrågan fyllas i av alla företag. Företagen ska ange hur deras nettoexponering mot olika interbankräntor ser ut. En mångårig exponering mot en viss interbankränta kan uppnås genom att ett företag köper eller emitterar FRN, lånar ut med en ränta som är indexerad mot en interbankränta, eller genom att företaget ingår ränte-swappar. Företagen ska i varje cell ange netto nominellt belopp i tillgångar, skulder och derivat där en viss interbankränta är kontrakterad fram till en sista ränteomsättning som faller inom cellens period. Ränteterminer med interbankränta som underliggande redovisas separat och här skall avräkningstidpunkten vara avgörande för i vilken cell det nominella beloppet hamnar. Tabeller för basisrisk i svenska kronor, norska kronor, danska kronor, euro och amerikanska dollar finns förberedda. Om företaget har ränteriskexponering i fler valutor än dessa (se kriterier ovan) ska det själv skapa nya tabeller där denna information kan fyllas i.